

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
*Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar*

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**Merre tartasz, jogtárgy? – a legitim jogi tárgyak
hiánya egy különös részi tényállás példáján**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024. március 20.

Tartalomjegyzék

I.	Bevezető gondolatok	2
II.	Problémafelvetés	3
III.	Az állatok helye a jogrendszerben	8
IV.	Társadalmi aktivitás Magyarországon az állatkínzás tekintetében	9
V.	Az állatkínzás szabályozása fejlődésének hazai mérföldkövei	12
VI.	A hatályos magyar szabályozáshoz	18
VII.	Külföldi szabályozási megoldások	19
	a) Németország	20
	b) Ausztria	21
	c) Svájc	22
	d) Franciaország	24
VIII.	Nemzetközi instrumentumok	25
IX.	Lehetséges megoldások	28
X.	Befejező gondolatok	32
XI.	Irodalomjegyzék	33

I. Bevezető gondolatok

A tanulmány – habár ez elsőre nem lesz egyértelmű – nem kizárólag az állatkínzás bűncselekményéről szól. A dolgozat mondanivalója, vagyis végső konklúziója, nem koncentrálhat kizárólag egy meghatározott bűncselekményre. Ennek oka abban rejlik, hogy az általam felvetett probléma jóval átfogóbb és univerzálisabb annál, minthogy egy deliktumra lehetne szűkíteni a kérdést. Másfelől viszont – annak érdekében, hogy az észszerű terjedelmi keretek közt maradjon a munka – az látszott a legcélszerűbbnek, hogy egy meghatározott bűncselekményen keresztül kerüljön sor a kérdéskör bemutatására, amely nem más, mint egyes tényállások alkotmányossága.¹ Több olyan tényállás is felfedezhető büntetőkódexünkben, amelynek legalitása, alkotmányossága² megkérdőjelezhető. Ilyen a vérfertőzés³, a nem létező személyről készült pornográf felvétel szubszumálása a pornográf felvétel fogalma alá, illetve álláspontom szerint e körbe tartozik az állatkínzás bűncselekménye is. Az első két esetben azt gondolom, olyan mértékű a kriminalizálás mögött húzódó erkölcsi indok, hogy tanulmányomban argumentatíván nagyon nehéz lenne meggyőzőnöm még a jogász befogadót is. Nem kétlem, hogy az állatkínzás deliktumával sem lesz feltétlenül könnyű, ugyanakkor jóval egyszerűbbnek gondolom, mint az első kettővel. Másfelől azért is esett a választás erre a bűncselekményre, mert ugyan jelen dolgozat elsősorban elméleti síkon mozog, látni fogjuk, hogy nagyon sok gyakorlati relevanciával is bírhat az eredmény, tekintettel arra, hogy Magyarországon sajnos évente nagyságrendileg ezer állatkínzással kapcsolatos bűncselekményt regisztrálnak⁴, amely nem tűnik kiugróan magasnak, ugyanakkor a társadalmi aktivitás ezen bűncselekmények tekintetében érezhetően fokozott, gondoljunk csak arra, hogy a bűnügyi sajtó mennyit foglalkozik az esetekkel, illetve az állatvédő szervezetek tevékenysége is komoly szerepet játszik a magas fokú társadalmi érdeklődésben.⁵ A következőkben tehát absztrakt probléma kerül bemutatásra, de nagyon is gyakorlati szemüvegen keresztül történik majd a konklúziók levonása, valamint a megoldási javaslatok kidolgozása. Fontos módszertani megjegyzés a bevezető végére, hogy a munka elkészítéséhez a 37. OTDK felhívásban megjelölt mesterséges intelligencia (MI) használatára nem került sor.

¹ Lásd bővebben a következő fejezetben.

² A két fogalom nem kommutatív.

³ vö.: BENCZE Mátyás-KOVÁCS Ágnes: *Alkotmányjogi és morális érvelés-mit üzen a Hart-Devlin vita a magyar Alkotmánybíróságnak*, Világosság, 2010, 85.-114.

⁴ lásd: 36. lj.

⁵ lásd például: <https://24.hu/belfold/2016/02/20/osszekapaszkodtak-az-allatvedok-100-szervezet-irhat-tortenelmet-a-parlament-elott/> (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)

II. Problémafelvetés

A bevezető gondolatokban ugyan érintettük, mégis érdemesnek tartom bővebben kifejteni, hogy mi a probléma, többek között az állatkínzás bűncselekményével is. Ezt pedig csak úgy tehetjük meg, hogyha az egyes alapfogalmakat sorra vesszük. A büntetőjog általános célja mindenkoron az, hogy az alkotmány által garantált jogokat a társadalom stabilitásának megőrzése érdekében ultima ratioként biztosítsa. Azonban ez nem történhet akárhogyan. Az elsősorban a humanista büntetőjogi gondolkodás⁶ talaján kinőtt XIX. és XX. századi dogmatika kimunkálta azokat az elveket, amelyek biztosítják azt, hogy az állami főhatalom által gyakorolt ius puniendi ne legyen parttalan és önkényes. Az e tekintetben talán legfontosabb gondolatkör a törvényesség (továbbiakban: legalitás) elve. Ezen elv szoros kapcsolatot mutat az alkotmányossággal, azonban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy azzal jelentésében nem azonos. Jelen munkában azért vagyunk könnyű helyzetben, mert ez alkalommal a kettő fogalom egybeesik, így bármelyiket használjuk is, a probléma lényegére mindkettő egyformán rámutat, hiszen a legalitás egyik olyan alelvével kell dolgoznunk, amely egyúttal alkotmányos követelmény is, tudniillik a szükségesség kritériumával. Mielőtt azonban továbblépünk a gondolatmenetben, ezen a ponton szükséges tisztázni egy fontos kérdést. A kutatásom során nem egyszer jött velem szembe az a vélemény, miszerint a büntetőjog nem feltétlenül alapjog-korlátozó. Ezzel az állásponttal nem értek egyet, és axiómaként kezelem azt, hogy a büntetőjog minden esetben, és szükségszerűen alapjog-korlátozó jogág. Véleményem szerint az első álláspont teljes mértékben félreérti a büntetőjog lényegét. A jogterületek külön kezelése az alkotmányjogtól, pláne, hogy az alapvető jogokat leginkább érintő jogvidékről⁷ van szó, mesterségesen próbál szeparálni egy alapvetően organikus egységet, amelyben az egyes jogágak normái egymásból folynak. Számomra ezt jelenti az alkotmányos büntetőjog. Visszatérve az alapjog-korlátozásra, az több szinten is megtörténik. Elsősorban a tényállás megalkotásával, másodsorban a büntetőeljárás során például az egyes kényszerintézkedésekkel, meghatározott kimenetel esetén pedig, visszatérve ismét csak az anyagi joghoz, a szankció alkalmazásával. Lehetne még említeni a büntetés-végrehajtási jogot is, azonban nekünk mindezekből most a legelső réteg a fontos, vagyis a tényállás pusztá megalkotása. Azáltal ugyanis, hogy az állam tilt egy adott tevékenységet, ráadásul, ha még azt szankcióval is fenyegeti (amely eszköz nem kifejezetten idegen a büntetőjogtól) annak megvalósítása esetén, egyértelműen korlátozva van az egyén cselekvési szabadsága. Hozzáteszem, tekintettel az

⁶ A büntetőjog-történeti korszakokról lásd: FÖLDI András[szerk.]: *Összehasonlító jogtörténet*, ELTE Eötvös Kiadó, 2021, Budapest, 298.-299.

⁷ ANGAL szóhasználat.

állam büntetőjogon keresztül történő, egyes cselekedeteket morális értelemben elítélő kommunikációjára, valamint a büntetőjog komplexitására, ezen belül is a büntetőeljárás stigmatizáló jellegére – amely a prevenciónak szerves részét képezi – egy olyan hipotetikus esetben, melyben léteznének a Btk-ban *lex imperfecta* tényállások, is megvalósulna az alapjog-korlátozás. A lényegi megállapítás abban gyökeredzik, hogy az embernek alapvető joga van a cselekvési szabadsághoz. Azok, akik az előző gondolatmenetet kétségbe vonják, azzal érvelnek, hogy Alaptörvényünk nem tartalmazza *expressis verbis* az általános cselekvési szabadsághoz való jogot. Ennek könnyen ellene vethetjük érvként, hogy számos olyan alapvető jog létezik, amelyet nem tartalmaz kifejezetten, szó szerint az alkotmány, ennek ellenére mégis levezethető annak rendelkezéseiből. Az emberi méltóságból például számos jog kiolvasztható interpretatio útján. Végére is, ez az egyik feladata az alkotmánybíróság intézményének. Az egyik ilyen, kiolvasztott alapjog, az általános cselekvési szabadsághoz való jog is, amelynek alapjait a rendszerváltást követően felállott testület dolgozta ki, azonban e tekintetben nem következett be cezúra az Alaptörvény hatálybalépését követően sem. Sőt, találtam olyan friss döntvényt, melyet 2021-ben hozott meg a grémium.⁸ A büntető anyagi jog a tényállások pusztán létén keresztül ezt az alapvető jogot korlátozza azzal, hogy egyes, meghatározott magatartások tanúsítását tiltja, vagy ritkábban kötelez egy meghatározott magatartás tanúsítására. Kiindulópontként tehát elfogadható a GELLÉR Balázs-AMBRUS István által, *A magyar büntetőjog általános tanai I.* c. tankönyvben a jogi tárgy kérdését taglaló résznél tett azon megállapítás, miszerint „[...] a büntetőjog által védett jogi tárgyak csak alkotmányos jogok lehetnek, hiszen a büntetőjog két szinten is korlátoz bizonyos alkotmányos jogokat.”⁹ Annyi kiegészítést mindenképpen szükségeszerű tenni, hogy alapvető jog mellett alkotmányos érték is igazolhatja az alapjog-korlátozást. Ezt az Alaptörvény a következőképpen fogalmazza meg:

Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme

⁸ A 32/2021. (XII. 20.) Ab határozat [34] a következőképpen fogalmaz: *Ezek a körülmények az egyén számára nem, vagy csak nehezen megváltoztathatók, így személyiségük meghatározó elemévé válnak, és az emberi minőség olyan integráns részét képezik, amelyek az ember méltóságából fakadnak. Ahogyan azt az Alkotmánybíróság korábban már megállapította, „az emberi méltósághoz való jog az általános személyiségvédelmi funkciójából eredően további külön nevesített jogokat – részjogosítványokat – is magában foglal, így például az önazonossághoz, az önrendelkezéshez való jogot, az általános cselekvési szabadságot, a magánszféra védelméhez való jogot” [37/2011. (V. 10.) Ab határozat, Abh 2011, 411*

⁹ GELLÉR Balázs-AMBRUS István: *A magyar büntetőjog általános tanai I.*, ELTE Eötvös Kiadó, 2019, Budapest, 32.-33.

érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. [Alaptörvény I. cikk (3) bek.]

Vagyis az Alaptörvény a kritériumrendszerben elsőként azt jelöli meg, hogy minek érdekében kerülhet sor alapjog-korlátozásra. Ez egyrészt más alapvető jog, másrészt pedig valamely alkotmányos érték lehet. Ezek hiányában szükségtelen alapjog-korlátozásról beszélhetünk.

Mielőtt a konkrét vizsgálatot megkezdénénk, érdemes megvizsgálni, hogy az egyes szakirodalmak mit mondanak a tárgyalt bűncselekmény jogi tárgyáról.

A Btk-hoz fűzött indokolás a következőt mondja: „[...] *állatok kímélete, a velük való humanitárius bánásmód*”¹⁰

A Karsai-féle Nagykomentár a következőt mondja: „*A bűncselekmény jogi tárgya az állat mint érző lény életének, egészségének védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek.*”¹¹

A Belovics-Molnár-Sinku-féle különös részi tankönyv megfogalmazásában: „*A bűncselekmény védett jogi tárgya az állatok észszerű védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek.*”¹²

A fentiekből talán kitűnik, hogy a jogi tárgy kritériumának ezek a meghatározások aligha tesznek eleget. Alapvető jogot nem fogunk találni ez esetben, tekintettel arra, hogy a római jog óta töretlen hagyomány szerint az élőlények közül kizárólag az ember rendelkezhet jogképességgel¹³, vagyis azzal az attribútummal, hogy jogok és kötelezettségek alanya lehet.¹⁴ Ezek tekintetében szinte biztos, hogy az állatkínzás bűncselekményénél nem fogunk találni alapvető jogot. Azért csak „szinte” biztos, mert az utóbbi időben AMBRUS István az absztrakt, közvetett és közvetlen jogi tárgy fogalmak mellé az állatkínzás esetében azonosította áttételes jogi tárgyként az emberi életet és testi épséget.¹⁵ Osztom a megállapítását. Az már más kérdés,

¹⁰ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény indokolása, A XXIII. fejezethez fűzött rész

¹¹ KARSAI Krisztina [szerk.]: *Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*, Wolters Kluwer Hungary Kft. 2021., Budapest, a Btk. 244. §-hoz

¹² BELOVICS Ervin [szerk.]: *Büntetőjog II., különös rész*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021, Budapest 385.

¹³ Ugyan a jogi személyek is rendelkezhetnek jogokkal és kötelezettségekkel, azaz jogképességgel, azonban ez az állatok tekintetében számunkra irreleváns.

¹⁴ A római jogi jogképességről lásd bővebben: FÖLDI András-HAMZA Gábor: *A római jog története és intézményei*, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996, Budapest, 203.-205.

¹⁵ AMBRUS István: *Digitalizáció és büntetőjog*, Wolters Kluwer Kiadó, 2021, Budapest, 264.-265.

hogy egy olyan bűncselekmény esetén, ahol alapjogot csak áttételesen fedezhetünk fel, mennyiben igazolható a jogkorlátozás, és meddig tághatjuk az előrehozott felelősséget, de erről részletesebben majd a megoldási javaslatokat taglaló résznél lesz szó. Alapjog hiányában érdemes még megvizsgálni, hogy találunk-e az Alaptörvényben olyan rendelkezést, amely az állatvédelmet alkotmányos értéként rögzíti. Végigtekintve alkotmányunkat, az állatokkal kapcsolatban a következőképpen rendelkezik:

A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. [Alaptörvény P) cikk (1) bek.]

A szövegből első olvasásra is kitűnik, hogy kevésbé az individuális egyedvédelemről szól. Sokkal inkább a fajvédelmi és biodiverzitási szempontok kerülnek előtérbe. Természetesen az Alaptörvény indokolását, valamint Nagykommentárját is érdemes segítségül hívni a szöveg megfelelő értelmének kinyerése érdekében.

Az Alaptörvény indokolása az egészséges környezetről, fenntarthatóságról, környezeti értékekkel való felelős bánásmódról, környezeti értékek jövő nemzedékek számára való megőrzésről szól. Egyedvédelemről nem.¹⁶ A Nagykommentár pedig a következőt mondja:

„Az Alaptörvény a kulturális örökség és természet védelmét alkotmányosan védett értékévé avatja, amikor az Alapvetés cikkei között rendelkezik az ezekkel kapcsolatos kötelezettségekről.”¹⁷

Ez esetben is tehát a holisztikusabb jellegű megfontolások és célok domborodnak ki, az egyedvédelem és azon szándék, miszerint az állat szenvedésmentesen éljen, azonban nem.

A teljes összkép érdekében ezek mellett érdemes még megvizsgálni az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdéssel összefüggésben hozott alkotmánybírósági határozatokat. Ezekből azonban szintén nem következik, hogy a P) cikk az egyedvédelemről szólna. A határozatok is a

¹⁶ Magyarország Alaptörvénye indokolása, a P) cikkhez

¹⁷ ÁRVA Zsuzsanna: *Nagykommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2022, Budapest „Alaptörvény P) cikkéhez”

biodiverzitási, fajvédelmi, generális értelemben vett környezetvédelmi szempontokat emelik ki. Individuális állatvédelmet, állatjóléti szempontokat egyik vizsgált határozatban sem találtam.¹⁸

Igazolódni látszik tehát azon gyanúnk, hogy az állatkínzás bűncselekményénél sem alapvető jogot, sem pedig alkotmányos értéket nem találunk. Emlékeztetve arra a fenti megállapításra, hogy a tényállás léte alapjog-korlátozó, valamint az Alaptörvény kritériumaira, kijelenthetjük, hogy a hatályos szabályozás alaptörvény-ellenesen korlátozza a hatálya alá tartozók cselekvési szabadságát, s büntetőjogi dolgozatról lévén szó, meg kell említeni, hogy egyúttal a legalitási elveknek sem felel meg¹⁹, hiszen az anyagi legalitás szükségességi és arányossági kritériuma közül a szükségességi kíváncsolomnak nem tesz eleget.²⁰ Az alkotmányellenes helyzetet valamilyen módon mindenképp meg kell szüntetni, azonban az egészen biztos, hogy a rendkívül cizellált tényállás Btk-ban való elhelyezkedését a társadalmi valóság és az általános igazságérzet megköveteli, tekintettel arra, hogy az állatkínzás deliktuma mala in se.

Hogy mi az oka annak a tendenciának, hogy álláspontom szerint – megfelelő dogmatikai megalapozottság hiányában – kerülnek be egyes tényállások a büntetőkódexbe, kérdéses. Egyfelől egészen biztosan van kapcsolat a szimbolikus büntetőjoggal²¹ valamint a populistá büntetőjog-alkotással.²² Másfelől része lehet annak a tendenciának, amely a XX. század végére és XXI. század elejére csúcsosodott ki, miszerint a XIX. század dogmatikája által kimunkált alapelvek fokozatosan háttérbe szorulnak. Ilyen például a bűnösség követelményének erodálódása és helyébe az objektív felelősség beszivárgása a büntetőjogba. NÉMETH Imre

¹⁸ Vizsgált határozatok: 1/2023. (I. 4.) Ab hat., 3441/2022. (X. 28.) Ab hat., 23/2022. (X. 19.) Ab hat., 3330/2022. (VII. 21.) Ab hat., 16/2022. (VII. 14.) Ab hat., 8/2022. (V. 25) Ab hat., 3178/2022. (IV. 22.) Ab hat., 25/2021. (VIII. 11.) Ab hat., 3233/2021. (VI. 4.) Ab hat., 3135/2021. (IV. 22.) Ab hat., 3042/2021. (II. 19.) Ab hat., 14/2020. (VII. 6.) Ab hat., 3196/2020. (VI. 11.) Ab hat., 3/2020. (I. 3.) Ab hat., 3224/2019. (X. 11.) Ab hat., 3071/2019. (IV. 10.) Ab hat., 4/2019. (III. 7.) Ab hat., 3001/2019. (I. 7.) Ab hat., 17/2018. (X. 10.) Ab hat., 13/2018. (IX. 4.) Ab hat., 28/2017. (X. 25.) Ab hat., 27/2017. (X. 25.) Ab hat., 3278/2017. (XI. 2.) Ab hat., 24/2017. (X. 10.) Ab hat., 3242/2017. (X. 10.) Ab hat., 3223/2017. (IX. 25.) Ab hat., 3104/2017. (V. 8.) Ab hat., 5/2017. (III. 10.) Ab hat., 24/2016. (XII. 12.) Ab hat., 25/2015. (VII. 21.) Ab hat., 3146/2015. (VII. 24.) Ab hat., 17/2015. (VI. 5.) Ab hat., 16/2015. (VI. 5.) Ab hat., 18/2014. (V. 30.) Ab hat.

¹⁹ A legalitásról általánosságban lásd: GELLÉR Balázs: *Legalitás a vádpadon-Az anyagi büntetőnormák legalitásának elméleti elemzése*, ELTE Eötvös Kiadó, 2013, Budapest

²⁰ Az alelveket összefoglalóan lásd: GELLÉR-AMBRUS (9. lj.), 83.

²¹ vö.: NAGY Ferenc: *Az ellenség-büntetőjogról, a jogállami büntetőjog eróziójáról*, Acta Universitatis Szegediensis, 2006, Szeged, LXVIII., 17., 7., MOLNÁR Erzsébet: *Dogmatikai határzár. Dogmatikai és kriminálpolitikai elemzés a határzárral kapcsolatos bűncselekményekről*, In.: Állam- és Jogtudomány, LX. évfolyam, 2019, 4. szám, 62-64., NÉMETH (100. lj.) 112.

²² A büntetőpopulizmusról lásd például: LÉVAY Miklós: *A szavazat-maximalizáló büntetőpolitikáról*, Miskolci Jogi Szemle, 15. évfolyam (2020) 1. különszám, 165.-166.

szerint a bűnösség elve nem csupán erodálódott, hanem egyenesen meg is dőlt.²³ Ezzel összefüggésben lehetséges, hogy a szimbolikus-populista büntetőjog-alkotás²⁴, valamint a klasszikus elvek hanyatlásának következménye a jogi tárgy szigorú követelményének háttérbe szorulása? Ez azt jelentené, hogy a politika (és nem a büntetőpolitika!) olyan élesen behatol a jog terebélyébe, amely a hagyományos elvet e téren is megdönti. Számíthatunk-e arra, hogy a jövőben egyre több hasonló tényállással fogunk találkozni? Erre a kérdésre természetesen a dolgozat írója nem adhat választ, az viszont biztos, hogy, még ha meg is értjük a háttérben húzódó folyamatokat, hatályos alkotmányunk az alapjog-korlátozás kritériumait szigorúan meghatározza, vagyis jelenleg is fennáll az alaptörvény-sértő helyzet. Ezt – mint majd a megoldási javaslatok megfogalmazásánál látni fogjuk – többféleképpen is fel lehet oldani. Ahhoz azonban, hogy ezeket minél megalapozottabban megtehesük, meg kell vizsgálnunk az állatkínzás mint kriminális cselekmény múltját a magyar jogtörténetben, néhány külföldi szabályozási megoldást. Annak érdekében pedig, hogy lássuk, pragmatikus szempontból milyen súlyos bűncselekményről beszélünk, a társadalmi aktivitást és néhány jogesetet is érdemes felidézni.

III. Az állatok helye a jogrendszerben

Mindenekelőtt érdemes meghatározni az állat fogalmát. Köznapi értelemben az emberi fajtól eltérő, nem növény élőlényeket összefoglaló fogalomként beszélünk róluk, azonban ez így nem egészen precíz megfogalmazás. A Pallas Nagy Lexikona a következőképpen fogalmazza meg az állatfogalmat:

„Szorosan Á. (animal), elnevezés alatt azokat a szervezeteket értjük, melyek a maguk akaratából mozognak, éreznek, szerves anyagokból táplálkoznak, oxigént lélegzenek be a ezzel testük anyagait oxidálva, mintegy elégetve, az oxidálódó anyagokban rejlő fésztőerőket eleven erőkké (állati munka és meleg) változtatják s mint az oxidáció végtermékeit széndioxidot (szénsavat) meg nitrogéntartalmu bomlástermékeket (hugyalkatrészeket) választanak és ürítenek ki.”²⁵

²³ NÉMETH Imre: *A bűnösségi elv megdöntése*, In.: KOLTAY András-GELLÉR Balázs [szerk].: *Jó kormányzás és büntetőjog-Ünnepi Tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára*, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022, Budapest, 495.-509.

²⁴ A két fogalom összefüggő, de nem azonos jelentéssel bír.

²⁵ <https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/003/pc000327.html#1> (megtekintés ideje: 2022. 07. 07.)

Jogi értelemben az állat nincsen definiálva, tekintettel arra, hogy a fogalom nem mutat specialitást a jogi nyelvben a köznapi szóhasználathoz képest. Az állatokat a jog több szinten is védelemben részesíti. A Ptk.²⁶ a következőképpen rendelkezik róluk:

A dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni. [Ptk. 5:14. § (3) bek.]

Azt látjuk tehát, hogy a magánjog ugyan bent tartja az állatokat a dolog fogalmának gravitációs terében, ugyanakkor a természetüknek megfelelő eltérésekkel rendeli őket kezelni.²⁷ Így például adásvételi szerződés tárgyát képezhetik, ugyanakkor a tulajdonos rendelkezési joga a tulajdonjog tárgya felett, amennyiben az állat, korlátozottabb, mint más esetekben.²⁸

A közigazgatási jog az Állatvédelmi törvény²⁹ rendelkezésein keresztül óvja az állatokat. A bírói gyakorlat szerint a közigazgatási felelősség alacsonyabb szinten van és tágabb körű, mint az állatkínzás bűncselekményének hatóköre. Mindemellett fontos kiemelni, hogy nem keretdiszpozíciós bűncselekményről beszélünk.³⁰

Büntetőjogi értelemben sincs meghatározva az állatfogalom, annak közismert jelentése okán. A hatályos tényállás ismertetésére alább fog sor kerülni, ehelyütt annyit érdemes rögzíteni, hogy a Btk. fő szabály szerint a gerinceseket részesíti védelemben. [Btk. 244. § (1) bek.], ugyanakkor a veszélyes állatok tekintetében is elkövethető a bűncselekmény, viszont ez esetben a jogi tárgy komplexebbé válik azáltal, hogy az egyedvédelem mellett nyilvánvalóan más szempontok is szerepet játszottak a magatartás kriminalizálásában. [Btk. 244. § (1) bek. b) pont]

IV. Társadalmi aktivitás Magyarországon az állatkínzás tekintetében

Az állatkínzás történetének tárgyalására ugyan később kerül sor, tekintettel a társadalmi aktivitás fontosságára, érdemes külön alcímet szentelni a kérdéskörnek. A társadalmi aktivitás álláspontom szerint két fő tényezőtől függ.

²⁶ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.)

²⁷ lásd még a témában: KAJÓ Cecília: *Az állatkínzás elkövetési tárgyának polgári jogi státusza*, Jegyző és közigazgatás, XXII. évfolyam, 2020, 6. szám, 16.-19.

²⁸ vö.: VÉKÁS Lajos-GÁRDOS Péter [szerk.]: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényvhez*, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2022, Ptk. 5:14. §-hoz, 2. pont, d) alpont

²⁹ Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (továbbiakban: Ávtv.)

³⁰ vö.: AMBRUS (15. lj.), 267.-269.

Az egyik az általános életszínvonal növekedése. Ugyanis míg a korábbi korokban az emberek mindennapi élete sem volt feltétlenül biztosítva, addig nem igazán foglalkoztak az állatok jólétével, vagy legfeljebb olyan mértékben, amilyen mértékben ez őket magukat például az élelmezés okán érintette. Ehhez képest hozott változást a XIX. század második fele, a XX. század, illetőleg a XXI. század eleje.³¹

A másik tényező a társadalmi kommunikációs rendszerek rohamos elterjedése és összefüggő hálózatosá válása. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy mivel széles tömegekhez el tud érni az információ gyakorlatilag pillanatok alatt, ezért sokkal inkább elterjed egy-egy hír a médián keresztül a társadalomban.³² Ezen tényezőkön túl közrejátszik a média természete is, amely az információkat sajátos módon táálja. Ezzel a témával foglalkozik például a AMBRUS István *Digitalizáció és büntetőjog* c. munkájának egy része.³³

A társadalmi aktivitásra jól rámutatnak a társadalmi civil szervezetek³⁴, amelyek a felderítésben és az ügyeknek a hatóság tudomására jutása szempontjából is jelentőségük van. A feljelentések majd' 11%-a állatvédő és állatmentő szervezetek irányából érkezik a hatóságokhoz.³⁵ (Az állatkínzásos ügyek száma egyébként az ügyészégi statisztika szerint is viszonylag állandó. Nagyjából 700-800 bűncselekményt regisztrálnak évente.³⁶) Ezen túl lényegesek a közvetlenül kevésbé látható következményekkel járó megmozdulások és tüntetések, egy-egy nagyobb állatkínzásos ügy kapcsán a társadalmi érdeklődés. Azt gondolom, nagyon nagy jelentőséggel bírnak, mégpedig azért, mert a jogalkotóra nézve ezek az események gyakorolják a legnagyobb pressziót.³⁷ Ez pedig általában kevésbé átgondolt és populista jellegű jogszabálmódosításokhoz vezet. Az az érték pedig, amely ilyenkor legtöbbször csorbul az a legalitás, amelynek büntetőjog terén óriási jelentősége van.

Nyilvánvalóan ennek a folyamatnak lehetséges gátat szabni, az esetleges jogalkotói túlkapasokat az igazságszolgáltatási rendszer (elsősorban a bíróságok büntetéskiszabási

³¹ Habár a folyamat már a XIX. században elindult, a rohamos fejlődésre a fent írt időszakban került sor.

³² A bűnözés és média kapcsolatáról lásd: BORBÍRÓ Andrea-GÖNCZÖL Katalin-KEREZSI Klára-LÉVAY Miklós [szerk.]: *Kriminológia*, Wolters Kluwer Kiadó, 2016., Budapest, 15. fejezet

³³ AMBRUS (15. l.) 257-288.

³⁴ Állatvédő egyesületek.

³⁵ PETRÉTEI Dávid-SCHREITER Katalin-TILKI Katalin: *Támpontok az állatkínzás nyomozásához*, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021., Budapest 36.

³⁶ *Tájékoztató a bűnözés 2020. évi adatairól*, Legfőbb Ügyészség, 2021, Budapest, 11/4. számú tábla. <http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/01/tajekoztato-a-bunozes-2020.-evi-adatairol.pdf> (megtekintés ideje: 2022. 07. 08.)

³⁷ <https://24.hu/belfold/2016/02/20/osszekapaszkodtak-az-allatvedok-100-szervezet-irhat-tortenelmet-a-parlament-elott/> (megtekintés ideje: 2022. 07. 08.)

gyakorlata) igyekszik ellensúlyozni.³⁸ Egyértelmű viszont, hogy a jogalkalmazónak nem ez lenne az elsődleges feladata egy megfelelő szabályozási környezetben. Ráadásul nem csak a kodifikátorokra nehezedik társadalmi nyomás, hanem egy-egy nagyobb visszhangot kiváltó ügyben az egyes jogalkalmazókra is. Látjuk, hogy az ügyészi és bírói gyakorlat is állatkínzás esetében a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés-büntetést tekinti az elsődlegesen alkalmazandó szankciónak.³⁹ Ezzel szemben a társadalom, elsősorban az állatvédő szervezetek, minden bizonnyal igényelné az ennél jóval szigorúbb büntetések indítványozását és kiszabását. Utóbbi megállapítást támasztják alá a 2018. március 22-én az Országos Kriminológiai Intézetben, az állatkínzással kapcsolatos büntetőeljárások tárgyában tartott előadáson elhangzottak is.⁴⁰

Az utóbbi évek egyik legbrutálisabb állatkínzásos ügye a csak *Fülöp kutya ügyeként* elhíresült eset, amikor is az állat nyaka köré egy hurkot kötött az elkövető, minden bizonnyal még kölyök korában. A hurok később elkezdte bevágni az állat nyakát, kisebesítve azt. Végül olyan állapotba került, hogy a feje csaknem levált a törzstől, és habár az állatvédők megmentették, és megkezdték a kezelését, az állat a sérülésekből nem tudott felépülni és később elpusztult. Az eset részleteiről többet nem is érdemes szólni, bárki olvashatja a róla írt cikkeket, hiszen egy ország szorított érte, és megnézheti a róla készült képeket, amelyeken látható, hogy az állat feje szinte a felismerhetetlenségig eltorzult. Ebben az esetben az elkövetőket végrehajtandó szabadságvesztés-büntetésre ítélték már első fokon is, majd fellebbezés nyomán súlyosították a kiszabott szankció tartamát⁴¹. Az viszont a tárgyalás napján készült felvételeken is látszik, hogy az állatvédők részéről micsoda indulatok törnek ki. Az egyik állatvédő a bíróságra igyekvő terheltet le is köpte.⁴²

Szintén nagy médiafigyelmet kapott eset volt, amikor egy balotaszállási asszony kutyáját egy bálamadzaggal autójához kötötte, majd kilométereken keresztül vontatta, nagymértékű szenvedést és súlyos sérüléseket okozva így az állatnak, amely ennek következtében el is pusztult.⁴³ Az asszonyt a bűncselekményért az elsőfokú bíróság végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés-büntetésre ítélte, azonban fellebbezés miatt az ítélet nem lett jogerős, utóbb

³⁸ vö.: PETRÉTEI-SCHREITER-TILKI (35. lj.) 41-43., A szélsőséges esetekre nézve lásd a témában: FRAENKEL, Ernst: *The dual state*, Oxford University Press, 1941., New York, A szélsőséges esetekre nézve lásd a témában: GRAVER, Hans Petter: *Judges Against Justice*, Springer, 2015., Heidelberg

³⁹ PETRÉTEI-SCHREITER-TILKI (35. lj.) 41.-42.

⁴⁰ Beszámoló „Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai és büntetéskiszabási gyakorlata” című kerekasztal beszélgetésről, *Ügyészek Lapja*, 25. évfolyam, 2018/1., 47.-52.

⁴¹ https://hvg.hu/itthon/20180406_jogeros_lecsukjak_a_felismerhetetlenre_torzult_fulop_kutya_kinzoit (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)

⁴² <https://www.youtube.com/watch?v=28G1OQ1xk2E> (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)

⁴³ <https://24.hu/belfold/2020/06/18/balotaszallas-allatkinzas-itelet/> (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)

pedig a terhelt meghalt, mielőtt még a másodfokú ítélet megszülethetett volna. Az esettel kapcsolatos híreket böngészve, számos olyan cikk született, amely elégedetlenségét fejezi ki a felfüggesztett szabadságvesztés-büntetéssel kapcsolatban.⁴⁴

Ezekkel az esetekkel azt szerettem volna bemutatni, hogy mind a bűncselekménynek magának, mind pedig annak az egyes esetekre való alkalmazásának komoly visszhangja van a társadalom részéről. Ahogy említettem, a jogalkotói (a populista jellegű) büntetőnorma-alkotás ellensúlyozását pedig a jogalkalmazók látják el, azonban rájuk is nagy teher nehezedik. Annak, hogy ilyen mértékben eltérnek a társadalmi elvárások a bíróságok által kiszabott szankcióktól, több oka is lehet. Az egyik talán, hogy míg a jog a dolog fogalmának jelentéskörében értelmezi az állatokat, a társadalom széles tömegei – főképp a társállatokat – családtagként kezelik.⁴⁵ Másfelől ok lehet, hogy a széles tömegek nem feltétlenül vannak tisztában azzal, hogy milyen következményekkel jár, ha valakit végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés-büntetésre ítélnék. Ugyanakkor fontos látni, hogy nem ez az egyetlen esetkör, amikor a társadalmi elvárások eltérnek a jogalkotói szándéktól és a jogalkalmazói gyakorlattól. Gondoljunk például a halálbüntetés kérdésére. A magyar társadalom több, mint fele az utóbbi években is amellett foglal állást, hogy a halálbüntetést mint szankciót kívánatos volna a büntetőjog eszközévé tenni.⁴⁶ Ezek a feszültségi pontok tehát velünk vannak több területen is, mindazonáltal tekintettel a téma komplexitására és arra, hogy a dolgozat kereteit túlfeszítené, ezen kérdés tárgyalására a továbbiakban nem kerül sor.

Azt az eddigiekből is látjuk, hogy az alábbiakban elméleti kérdésként kezelt problémának nagyon komoly mindennapi vonatkozásai is vannak.⁴⁷

V. Az állatkinzás szabályozása fejlődésének hazai mérföldkövei

A modern értelemben vett jogi állatvédelem első komoly hazai letéteményese a Kihágásokról szóló büntető törvénykönyv volt (továbbiakban: Kbt.).⁴⁸ Ezen törvény egy rövid

⁴⁴ lásd például: <https://kutyabarathelyek.hu/hu/hirek/reszletek/meguszhatja-felfuggesztettel-a-balotaszallasi-allatkinzo/> (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)

⁴⁵ vö.: AMBRUS (15. lj), 264., 266.

⁴⁶ BALÁZSY Péter: *Velünk élő tálió-a halálbüntetés napjainkban*, MTA Law Working Papers, 2018/7., 11.

⁴⁷ A bűncselekmény egyéb gyakorlati kérdéseiről lásd például: TILKI Katalin: *Egy állatkinzással kapcsolatos jogeset során felvetődött kérdések*, Ügyészek Lapja, 29. évfolyam, 2022/1-2., 103.-109., *A környezet és természet elleni bűncselekmények gyakorlati kérdései-OKRI konferencia a Magyar Igazságügyi Akadémián*, Ügyészek Lapja, 26. évfolyam, 2019/1., 53.-56., TILKI Katalin: *A jogerős felmentő ítélettel befejezett állatkinzásos ügyek*, Ügyészek Lapja, 27. évfolyam, 2020/1., 45.-53., BEN-BELGACEM Anikó: *Gondolatok az állatkinzás bűncselekményének törvényi tényállásához*, Ügyészek Lapja, 26. évfolyam, 2019/3., 63.-69.

⁴⁸ 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról (továbbiakban: Kbt.)

szakasszal rendelte büntetni az állatkínzót, persze – tekintettel a védett jogi tárgyra – a tényállás actus reusába beépít egy szituációs elemet, amikor a következőképpen rendelkezik:

A ki nyilvánosan, botrányt okozó módon állatot kínoz, vagy durván bántalmaz, úgyszintén, ki az állatkínzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi: nyolcz napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.[Kbt. 86. §]

Az első fordulat szerinti elkövetési magatartás büntethetőségéhez elengedhetetlen a nyilvánosság, illetve botrányt okozás. Joggal merülhet fel ugyan, hogy a nyilvánosság, botrányt okozás konjunktív elem-e a „durván bántalmaz” fordulathoz képest. A kérdést azonban megválaszolhatjuk, ha a rápillantunk a Kbt. struktúrájára. A tényállást a jogalkotó a VII. fejezetben helyezte el, amelynek címe: *A közrend és közszemérem elleni kihágások*. Vagyis a védendő érték nem az állategyed mint szenvedni képes lény, hanem a közrend volt.

A jogszabályhely három részre bontható elkövetési magatartás szempontjából. Az egyik elkövetési magatartás a kínzás, a másik a durva bántalmazás, amely között a különbség meglátásom szerint az, hogy míg az előbbi inkább az elhúzó jellegű, utóbbi az egyszeri, ismétlődés nélküli, az állatra irányuló erőszakos fizikai ráhatást jelent. Nyilvánvaló azonban, hogy a fogalmak elhatárolásánál túlzottan kontúros határvonalról, mint általában, most sem beszélhetünk.

A tényállásnak van azonban egy keretdispozíciós technikát alkalmazó része is, amikor arról rendelkezik, hogy *„úgyszintén, ki az állatkínzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi”*. Érdemes lehet tehát megvizsgálni a kerettényállást kitöltő jogszabályt, illetve annak rendelkezéseit. Első ránézésre gondolhatnánk, hogy a Kbt. rendelkezései nem az állatot, állategyedet, hanem inkább a közrendet óvták, hiszen, ha az elkövető otthonában kínozta például társállatát, akkor tényállási elem hiányában (nem nyilvánosan történt a cselekmény) nem is követett el kihágást. Csábító lehet tehát a hatályos szabályozás erkölcsi magaslatáról kissé lenézően kezelni a Kbt. rendelkezését mind a védett jogtárgy mind pedig a büntetési tétel (8 napi elzárás) miatt. Ez a hozzáállás azonban hibás volna, ugyanis két tényező maradna figyelmen kívül. Az egyik, hogy hazai jogfejlődésünkben így is hatalmas mérföldkönek számított az állatkínzás büntetése, másfelől pedig, hogy a keretdispozíciót tartalmazó fordulatot kitöltő jogszabályok elsősorban nem a közrendet, hanem az állat szubjektív jólétét helyezték előtérbe. Ilyen módon rendkívül haladónak számít hazai tekintetben.

Kutatásom során megtaláltam például a következő rendelkezést. A Földművelésügyi m. kir. miniszter 31. 060. számú rendeletének „indokolása” a következőt tartalmazta:

*A forgalomba hozott kisebb élő állatokkal való bánásmód az ország területének legnagyobb részén nemcsak a humanitárius értelemben vett állatvédelem, hanem az állattenyésztés, állategészségügy és a közéletmezés szempontjából is sok kifogás alá esvén, ezen ügynek rendeleti úton való szabályozását tartom szükségesnek.*⁴⁹ Bethlen szavaiból látjuk tehát, hogy a „humánussági” szempontok már ebben az időszakban is ott lebegtek a jogalkotó szeme előtt.

Hogy a rendeletből konkrét példát is lássunk, 1. §-a szerint:

Kettőnél több borjut, juh, bárányt, kecskét, malacot, s a kisebb szárnyas állatok közül négy párnál többet összekötött lábakkal [...] szállítani vagy vinni [...] bárminő célra is tartani tilos.

Maga a rendelet is arról rendelkezik az 5. §-ban, hogy a megszegett rendelkezései a Kbt. hatálya alá tartoznak. A szabályrendeletek közül többnek a kiemelését és részletes elemzését nem tartom szükségesnek, már a fentiek alapján is megdölni látszik, hogy a Kbt. pusztán a közrendet és közérkölcst védte, s ennek csupán pozitív externáliája volt az egyedi állatvédelem, hiszen a fenti példából is kiviláglik, a szubjektív állatvédelem, az állategyedek kegyetlen bánásmódtól való megóvása a jogalkotói szándékban is megjelent, és a büntetési tétel (még ha a hatályos szabályozáshoz képest kevésnek is hathat) ugyanaz volt, mint az első két elkövetési magatartás esetében.⁵⁰

Kijelenthetjük, hogy XIX. századi állatvédelmünk korántsem volt olyannyira elmaradott, mint ahogyan azt visszatekintve elhamarkodottan látni vélhetnénk. Az persze vitathatatlan tény, hogy Angliában vagy éppen Franciaországban progresszívebb jogalkotási tendencia figyelhető meg ebből a korból. Olyannyira volt például Angliában fejlett az állatvédelem, hogy még itthon is cikkeztek róla, és sokan követendő példának tekintették az ottani struktúrát.⁵¹

A szovjet megszállást követő időszakban a különböző jogtechnikai megoldások is változtak. A folyamat eredménye az lett, hogy megszüntette a jogalkotó a trichotóm felosztást⁵², s később a kihágásokat szabálysértésekké minősítette⁵³. Az állatkínzás is szabálysértésként élt

⁴⁹ SZALKAY Gyula [szerk.]: *Az állatok őre*, Rózsa K. és neje könyvnyomdája, 1893., Budapest, III. évfolyam 1. szám, 12.

⁵⁰ lásd a témában: KÁROLYI Judit: *Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon*, Acta Universitatis Szegediensis, 2006., Szeged

⁵¹ ZSOLDOS Benő: *„Protection of Animals Act”* (1 & 2 Geo 5., cap. 27) első éve Angolországban, In: Jogi Tudományi Közöny, 48. évf. 5. szám, 1913., Budapest

⁵² A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény (továbbiakban: Bt.)

⁵³ A kihágás intézményének és a kihágási bíráskodásnak megszüntetéséről szóló 1955. évi 17. sz. törvényerejű rendelet. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a háromosztatú felosztás kettőssé minősítése nem a szovjet típusú jogalkotás eredménye, hiszen Angyal már a 20. század első évtizedének végén felvetette a dichotóm struktúra átvételét. vö.: ANGAL Pál: *Az 1909. évi osztrák büntetőjavaslat*, Franklin Társulat Nyomdája, 1911, Budapest, 4.

tovább nagyon sokáig⁵⁴, és csak a 2000-es évek elején, a társadalmi igények nyomán került sor a módosításra.⁵⁵

Az állatkínzásról viszont nem az 1968-as szabálysértési törvény, hanem az ugyanazon évi, egyes szabálysértésekről szóló kormányrendelet rendelkezett.⁵⁶ Ez a következőt tartalmazta:

Aki állatot nyilvánosan, botrányt okozó módon vagy durván bántalmaz, ezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. [25. §]

Ez a rendelkezés a Kbtk-hoz képest visszalépést jelentett. Csak a szituációs elem (nyilvánosság) döntötte el, hogy szabálysértésnek minősül-e a cselekmény. A védendő érték egyértelmű, a jogalkotó a strukturálással megint csak üzen, az I. cím, a *Közrend és közbiztonság elleni szabálysértések* alatt helyezi el a tényállást. Vagyis nem az állatot védte a bánásmódtól, hanem a közt a megbotrányozástól. Ráadásul a magatartáshoz kapcsolt szankció is változott, csupán pénzbírsággal szankcionáltak.⁵⁷ Később a pénzbírság összegét felemelték ugyan hármezer, majd tízezer forintra, illetőleg helyszíni bírság kiszabását is lehetővé tették egy második bekezdés beiktatásával, azonban érdemi változás nagyon sokáig nem történt.⁵⁸ Egészen a rendelet hatályon kívül helyezéséig változatlan volt a tényállás. Ezt követően az újabb szabálysértési rendelet⁵⁹ mindjárt a 2. §-ban rendelkezett az állatkínzásról. A jogszabályszerkesztés alapján, tudniillik, hogy a rendelet az elején rendelkezik róla, mindenképp jelzésértékűnek tekinthető.

A rendelet a következő tényállást tartalmazta:

(1) Aki

a) gerinces állatot közterületen vagy nyilvános helyen, mások felháborodására alkalmas módon bántalmaz, annak akaratlagosan fizikai fájdalmat okoz, illetőleg természetével ellentétes cselekedetre kényszerít,

b) gerinces állaton szükségtelenül olyan beavatkozást végez, amely alkalmas arra, hogy másokban felháborodást vagy riadalmat keltsen,

⁵⁴ A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény

⁵⁵ lásd a témában: KÁROLYI (50. l.)5-14., Polt Péter [főszerk.]: *Új Btk. kommentár*, Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó, 2013., Budapest, 5. kötet, különös rész, 35-36.

⁵⁶ Az egyes szabálysértésekről szóló 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet

⁵⁷ Arról természetesen lehet vitatkozni, hogy a szabadságelvonásnak vagy a tulajdoni jogkorlátozásnak nagyobb a visszatartó ereje, az kétségtelen, hogy a személyi szabadság elvonása súlyosabb alapjogkorlátozás, mely a büntetőjogban (s ez áll a szabálysértési jogra is, tekintettel annak természetére, „kis büntetőjognak is hívják”) rendszerint az érintett cselekmény társadalomra veszélyességének mértékét is „beárazza”.

⁵⁸ Módosította: Az egyes szabálysértésekről szóló 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet módosításáról szóló 19/1983. (VI. 15.) MT rendelet, illetve a Szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény 17/A. §

⁵⁹ Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet

c) gerinces állat tartásának minimális feltételeit nem biztosítja, a tartás módszereivel az állatnak fizikai fájdalmat, egészségkárosodást, megbetegedést okoz, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt a helyi önkormányzat képviselő-testülete hivatalának erre felhatalmazott ügyintézője, valamint a közterület-felügyelő helyszíni bírságot szabhat ki. [2. §]

Érzékelünk egy egyedvédelmi irányba való elmozdulást. Ugyanis az (1) bek. c) pontja is a legalapvetőbb állati szükségletek figyelembe nem vétele esetére rendelkezik a büntetésről, a korábbi szabályozáshoz képest azzal a nagyon fontos különbséggel, hogy a szabálysértést ezentúl már csak gerinces állat sérelmére lehetett elkövetni. Az első két pont még mindig a riadalom és felháborodás körül mozog, a büntethetőséget a cselekmény ilyen hatás kiváltására való alkalmasságához köti. Jótékony elmozdulás történt, azonban radikális előrelépést a jogi értelemben vett állatvédelem területén nem hozott. A szankció változatlanul a pénzbüntetés maradt, a rendszerbeli elhelyezés pedig ismét jelzésértékű, az I. cím, vagyis *A közterület és a nyilvános hely rendje elleni szabálysértések* körében került szabályozásra. A szabályozás aztán egészen addig változatlan maradt, ameddig a cselekményt jelentős társadalmi nyomás hatására hatályon kívül nem helyezték.

2004-től már nem a Szabstv., hanem a régi Btk.⁶⁰ tartalmazta a megfelelő rendelkezéseket, mégpedig a következőképpen:

(1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) állattartóként, házasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja vagy kiteszi,

vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik. [266/B. §]

⁶⁰ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Btk.)

Megfigyelhetjük, hogy ez a fajta szabályozási struktúra mennyire hasonlít az új Btk. alapvető koncepciójára.⁶¹ Vagyis az elkövetési tárgy a gerinces állat, az elkövetési magatartás pedig a bántalmazás vagy meghatározott olyan bánásmód, amely alkalmas arra, hogy maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását idézze elő az elkövetési tárgynak, vagyis az állatnak. Abban is hasonlít jelenlegi Btk-nk által alkalmazott megoldásra, hogy nem eredménybűncselekményről, hanem immateriális deliktumról rendelkezik, lévén a magatartás pusztán alkalmassága megalapozza a büntetőjogi felelősséget.

A különböző, apróbb változásokkal és az állatkínzás bűncselekményéhez tágabb értelemben kapcsolódó egyéb tényállásokkal (mint pl. az orvvadászat) terjedelmi okokból sincsen lehetőségem foglalkozni, másfelől a dolgozat témája sem indokolja, hogy kilépjünk az állatkínzás tényállásának keretein kívül.

Zárásképpen szeretném bemutatni a hatályos, rendkívüli módon differenciált, tényállási struktúrát:

1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást

a) az állat különös szenvedését okozva,

b) több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozva,

c) nagy nyilvánosság előtt,

d) az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvényben meghatározott, az állat kedvtelésből való tartásától, illetve az érintett állatfaj tartásától eltiltással érintett állattal szemben az eltiltás tartama alatt, vagy

e) állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekmény miatti elítélést követő két éven belül

követik el.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást

⁶¹Azért „alapvető” szabályozási koncepcióról beszélünk, mert az utóbbi idő jogalkotási folyamatainak eredményeként merőben differenciáltabbá lett a hatályos szabályozás, erről azonban majd később.

a) méreg alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csalétek kihelyezésével több állat pusztulását okozva, vagy

b) különös visszaesőként

követik el.

(4) A (3) bekezdés szerint büntetendő, aki az (1) bekezdés a) pontjában foglalt bűncselekményt szaporítással összefüggő haszonszerzési cél érdekében, tíznél nagyobb számú kedvtelésből tartott állatra, a jó gazda gondosságának elmulasztásával követi el.

(5) Aki a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) A (3) bekezdés b) pontja alkalmazásában a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkinzás, a tiltott állatviadal szervezése. [244. §]

VI. A hatályos magyar szabályozáshoz

A hatályos szabályozás részletesen a megelőző fejezetben citálva lett, ezért ehelyütt ezt most nem tartom indokoltnak, illetve a tényállás azon részeivel sem kívánok foglalkozni, amelyek materiális értelemben megegyeznek a megelőző szabályozással. Ez pedig nyilvánvalóan az alaptényállásra igaz.⁶² Bekerültek azonban minősített esetek is a törvénykönyvbe.⁶³ Eszerint öt olyan eset van, amely egy évvel kitolja a büntetési tételkeret felső határát, lehetővé téve így a súlyosabb szankció kiszabását. Ezek közül három [c)-e) pont] inkább a köznyugalmat védelmezi, például tehát azzal, hogy tágabb a büntetési tételkeret a nagy nyilvánosság előtti elkövetés esetén. Az a) pont viszont kifejezetten az állategyed védelmére szolgál, az állatot igyekszik megóvni a különös szenvedéstől. A b) pont szerinti minősített esettel pedig törvényi egységet hozott létre a jogalkotó. A c)-e) pontok szerinti esetek nem az individuális védelemre koncentrálnak, s ilyenén módon keverednek a védett jogi tárgyak, amely természetesen nem baj, mindemellett kiemelendő, hogy számos esetben, amikor pusztán arról

⁶² A régi Btk. megoldáshoz képest a (2) bekezdésben került sor változásra. Ott a „állattartóként, házasított emlőállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elúzi, elhagyja vagy kiteszi” helyett a „gerinces állatot” került, amelynek finom dogmatikai vonatkozásai lehetnek, azonban lényegét tekintve a jogalkotói cél ugyanaz, a dolgozat témája szempontjából nem bír akkora relevanciával, hogy erről külön szükséges volna értekezni.

⁶³ Btk. 244. § (2) bek.

folyik a diskurzus, hogy a cselekményt egyáltalán szükséges-e kriminalizálni, az emberi élet védelmére vezetik vissza a magatartás deliktummá minősítését.⁶⁴

A (3) bekezdés technikai jellegű, a jogi tárgy szempontjából nem jelent újat, azonban a (4) bekezdésre érdemes néhány mondatot szólni. Ez egy olyan eset, amely nemrég került bele a hatályos Btk-ba, emiatt nem sok empirikus adat áll még rendelkezésre, viszont a jogi tárgy szempontjából fontos, hogy az állat szubjektív érdekeit is védelmezi, hiszen a szaporítótelepeken – többek között a profitorientált szemlélet miatt – még az „átlagosnál” is sokkalta kegyetlenebb bánásmódnak lehetnek kitéve az állatok. Ez egyértelműen összeeseng azon jogpolitikai megfontolással, miszerint az állatok érző lények, ennek okán hasznoszerzés céljából történő kizsigerelésüket – a célzat erkölcsileg is elítélendő jellege, illetve még sokkal gátlástalanabb elkövetési mód irányába terelő hatása miatt – súlyosabban rendeli büntetni a jogszabály.⁶⁵ Ráadásul hazánkban a szaporítótelepek elterjedtnek tekinthetők, s Magyarország nevezhető kutyaszaporító nagyhatalomnak⁶⁶, ahol inkább tekintenek hasznot hajtó dologként, avagy árucikként az állatra, jellemzően egyébként a kutyákra, mintsem érző lényekre. S ez a jogalkotói megfontolásokkal és a szabályozás szellemiségével egyértelműen szembemegy. Ahogyan erről már esett szó, az elmúlt bő tizenöt évben annak lehettünk tanúi, hogy polgári jogi értelemben is igyekeztek az állatokat a dolog és az ember között elhelyezni, természetesen bent tartva őket a dologfogalom körében.

VII. Külföldi szabályozási megoldások

Tekintettel arra, hogy a magyar jogrendszer általánosságban a német-osztrák megoldásokhoz áll nagyon közel, a német, illetve az osztrák szabályozást mindenképpen érdemesnek tartom görcső alá venni. Ezt követően, a dolgozatban már korábban említett, egészen unikális svájci megoldást vizsgáljuk meg, majd a német mellett a kontinentális Európa másik meghatározó jogrendszere, a francia szabályozási struktúra kerül sorra.

⁶⁴ lásd például: PIPER, Heather: *The Link between Animal Abuse and Human Violence*, *Anthrozoös*, 23:3, 297-300., TAYLOR, Dr. Nik-SIGNAL, Dr. Tania: *Lock 'em up and Throw Away the Key? Community Opinions Regarding Current Animal Abuse Penalties*, *Australian Animal Protection Law Journal*, 33, 2009, 33-52., LIVINGSTON, Margit: *Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role in Prevention*, *The University of Iowa Law Review*, 2001, 42-57., A LACROIX, Charlotte: *Another Weapon for Combating Family Violence: Prevention of Animal Abuse*, 4 *Animal L.* 1 1998., CROWEL, Susan: *Animal Cruelty as it Relates to Child Abuse: Shedding Light on a Hidden Problem*, *Journal of Juvenile Law*, 1999, 22, 38-59.

⁶⁵ Nyilvánvalóan, hasonlóan az emberölés minősített esetéhez, a jogalkotó is a társadalomra való veszélyesség fokozott jellegét ismerte fel a meghatározott célban.

⁶⁶ lásd például: <https://www.youtube.com/watch?v=xONArc0-pCg&t=502s> (megtekintés ideje: 2022. 09. 22.)

a) Németország

Bevezetésképpen egy érdekesség, amely arra is rámutat, hogy mennyire aktuális az állatkínzás kérdése. Folyó év januárjában érkezett a hír, hogy a német rendőrök egy részét le kellett szerelni, mert az a módszer, ahogyan kiképezték őket, az új állatvédelmi szabályozás értelmében állatkínzásnak minősült. A módszer ugyanis az volt a kutyák fegyelmezésére, hogy nyakörvüket megszorítva pillanatnyi légzés kiesést okoztak az állatnak, így az egyértelműen tudta, hogy mikor van vége egy feladatnak.⁶⁷ Emellett még számos más, az állat magasabb fokú védelmét szolgáló szabályozást vezettek be Németországban. Ezekről részletesen ehelyütt nem kívánok szólni, számunkra most az lesz csupán a fontos, hogy magának az állatvédelemnek a gondolata⁶⁸ hogyan illeszkedik a német alkotmányosságba és mi alapozza meg a büntetendőséget.⁶⁹

Történeti előzményként elmondható, hogy már 1871-ben szankcionálták az állatkínzást. Büntették, aki *nyilvánosan vagy súlyosan bántalmaz vagy fájdalmat okozó módon bánik az állattal*.⁷⁰ Vagyis még itt is inkább a köznyugalom védelme volt előtérbe helyezve. A német szabályozástörténetet részletesen nem kívánom bemutatni, ugyanakkor ez alapján elmondható, hogy a német szabályozás is több, mint másfél évszázados szabályozási múltra tekint vissza.⁷¹ A német Grundgesetz⁷² a következőképpen rendelkezik az állatvédelemről: *Az eljövendő nemzedékek iránti felelősségét is szem előtt tartva, az államnak jogalkotás útján védelmeznie kell az élet alapvető feltételeit és az állatokat, mind a végrehajtó hatalom mind az igazságszolgáltatás útján, összhangban a törvényekkel és az igazsággal az alkotmányos kereteken belül.* [20a cikk]

Az angol megfogalmazása a német alaptörvénynek kétértelmű, és az, hogy hogyan kell pontosan értelmezni, nagyon lényeges témánk szempontjából. Tudniillik az a kérdés, hogy a „natural foundations” az csupán a „life”-ra, avagy az „animals”-re is vonatkozik. Így is-úgy is értelmezhető. Vetter Szilvia PhD értekezésében a mellett foglal állást, hogy a „foundations” csak a „life”-ra vonatkozik, hiszen a következőt mondja: *„Németországban a 20a cikkben találjuk az ide vonatkozó rendelkezést, amely szerint az állam az alkotmányos rend keretein belül, a jövő generációk iránti felelősségtől hajtva védi az élet természetes alapjait és az*

⁶⁷ <https://index.hu/techtud/2022/01/06/rendorkutyak-nemetorszag-allatvedelmi-torveny-poraz-nyakorv/> (megtekintés ideje: 2022. 09. 30.)

⁶⁸ Természetesen itt is a büntetőjogi eszközökkel történő állatvédelemről van szó.

⁶⁹ Nem összekeverendő a büntetendőséggel.

⁷⁰ EVANS, Erin: *Constitutional Inclusion of Animal Rights in Germany and Switzerland: How Did Animal Protection Become an Issue of National Importance*, Society and Animals 18, 2010, 235.

⁷¹ A német szabályozástörténetről lásd bővebben: EVANS (71. l.), 235-239.

⁷² Basic Law for the Federal Republic of Germany (német alaptörvény)

állatokat.”⁷³ Ebből egyenesen következik, hogy az állatokat önálló értéként kezeli a német alkotmány, s így az állatok mint egyesével vett érző lények védelme nagyon biztos alkotmányos megalapozást kap.

Érdekesség, hogy az állatkínzásra vonatkozó szabályokat nem a német büntető törvénykönyv (StGB)⁷⁴, hanem az állatvédelmi törvényük (TierSchG)⁷⁵ tartalmazza, s egyik szankcióként három évi szabadságvesztéssel rendeli büntetni az állatkínzókat.

Három évi szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, aki:

1. gerinces állatot indokolatlanul megöl vagy

2. gerinces állatnak:

a) jelentős fájdalmat vagy szenvedést vagy

b) tartós vagy ismétlődő, súlyos fájdalmat vagy szenvedést okoz. [17. §]

b) Ausztria

Az osztrák alkotmány expressis verbis tartalmazza az állatvédelmet. Egy technikai jellegű szabály nevesíti azt, amely az állatvédelmi szabályozást („animal protection”) az osztrák alkotmány 11. cikkének 8. pontja szövetségi, míg annak végrehajtását a tartományi szintre utalja. Az osztrák büntető törvénykönyv pedig a következőképpen rendelkezik az állatkínzásról:

(1) Aki állatot

1. indokolatlanul bántalmaz, vagy indokolatlan szenvedést okoz neki

2. kiteszi, annak ellenére, hogy nem tud szabadban élni

3. másra uszítja

amennyiben az állat szenved, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A fentiek szerint büntetendő az is, aki több állat szállítása során azokat, gondatlanságból, az etetés-itatás mellőzésével vagy más egyéb módon szenvedésnek teszi ki.

(3) Ugyanígy büntetendő az is, aki gerinces állatot szándékosan megöl. [222. §]

Egyfelől az osztrák alkotmányban az állatvédelem alkotmányos szinten is megalapozott, másfelől a magyarhoz képest annyi szabályozástechnikai eltérést látunk, hogy külön

⁷³ VETTER Szilvia: *Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében*, Szent István Egyetem, 2020, Gödöllő, 96.

⁷⁴ Strafgesetzbuch (továbbiakban: német btk.)

⁷⁵ Tierschutzgesetz (továbbiakban: német állatvédelmi törvény)

szabályozza az állat bántalmazását és mintegy különálló alapesetként rendeli büntetni azt, ha valaki szándékosan megöl egy gerinces állatot. Számunkra most a fontos, hogy az osztrák jogi struktúrában alkotmányosan megalapozott a büntetni rendeltség, illetve az még kiemelendő, hogy mind a német mind pedig az osztrák esetben materiális bűncselekményről van szó.

c) Svájc

Svájc azért nagyon különleges, mert rendkívül konzisztensen viszi végig az állatok védelmét, s teszi ezt egy, talán még a fentiektől is biztosabb, alkotmányos megalapozással. A svájciak alaptörvénye⁷⁶ ugyanis méltósággal ruházza fel az állatokat. Mindenekelőtt ad egy hatelemű felsorolást arról, hogy minek kell mindenképpen szabályozva lennie:

1. *Az állatvédelmet szövetségi szinten kell szabályozni.*
2. *A szabályozásnak különösen érintenie kell*
 - a) *Az állattartást és állatgondozást*
 - b) *Az állatkísérleteket és élő állatokon végzett egyéb eljárásokat*
 - c) *Az állatok felhasználását*
 - d) *Az állatok és állatokból készült termékek importját*
 - e) *Az állatkereskedelmet, illetve állatszállítást*
 - f) *Az állatok jogszerű leölését.*
3. *A szabályok végrehajtása tartományi szinten történik, kivéve, ha a törvény azt szövetségi szintre utalja. [80. cikk]*

Az állatok (és egyébként minden élőlény) méltóságát azonban később szabályozva a következőt mondja:

Szövetségi szinten kell szabályozni a növényekből, állatokból és más élő szervezetekből (organisms) származó genetikai és szaporítóanyagok felhasználását. Ennek során figyelemmel van az élőlények méltóságára (dignity), az emberek, állatok és a környezet biztonságára. Mindezek során védi az állat- és növényfajok genetikai sokféleségét. [120. cikk 2. pont]

Ebből nyilvánvalóan a „*dignity of living beings*” az, amely számunkra fontos. Azért is érdekes a megoldásuk, mert ugyanúgy a „*dignity*” kifejezést használják az élőlényekre (és így

⁷⁶ A Svájci Államszövetség alkotmánya (továbbiakban: svájci alkotmány)

az állatokra is), mint az emberre, hiszen ott a következőt mondja az alkotmány: „Tiszteletben kell tartani mindenkinek az emberi méltóságát (dignity). Az emberi méltóság (dignity) védelem alatt áll.” [7. cikk]

A svájci büntető törvénykönyv⁷⁷ számos rendelkezést tartalmaz az állatokra⁷⁸, ugyanakkor az állatkínzást – hasonlóan a német megoldáshoz – külön törvényben (AniWA)⁷⁹ szabályozza. A jogszabály egyébként meghatározza, hogy saját alkalmazásában mit is jelent az állat méltósága: „[...] a méltóság azt jelenti, hogy az állat önmagában vett, belső értéket hordoz. S ezen értéket tiszteletben kell tartani.” [3. cikk a) pont] Vagyis még egyszer megerősíti azt, az egyébként az alkotmányból is kiolvasható, deklarációt, hogy az állat önmagában vett érték, s önmagáért szükséges a védelme. A törvény a következőképpen rendelkezik:

1. Pénzbüntetéssel vagy három évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, aki szándékosan:
 - a) Nem megfelelően bánik, elhanyagol, vagy indokolatlanul túlhajszolja (dolgoztatja) vagy bármely egyéb módon sérti az állat méltóságát (visszaél a méltóságával).
 - b) Szenvedést okozó módon öl meg egy állatot.
 - c) Állatviadalt szervez, mely során állatokat kínoznak vagy ölnek meg.
 - d) Fájdalmat, szenvedést vagy sérelmet okoz kísérlet során az állatnak, vagy a kísérlet során szorongást kelt az állatban, kivéve, ha ez a kísérlet jellegénél fogva elkerülhetetlen.
 - e) Az állatot elhagyják vagy elengedik, a tőle való megszabadulás céljával.
2. Ha az elkövető gondatlanul járt el, 180 napi tételt meg nem haladó pénzbüntetéssel büntetendő. [26. cikk]

Érdekesség, hogy, hasonlóan a németországi szabályozáshoz, náluk is 3 év a felső határa a szabadságvesztés-büntetésnek.

A svájci példa alapján elmondható, hogy rendkívül biztos a védelem megalapozása, kifogásként ugyanakkor említhetjük mind a svájci mind pedig a német megoldás vonatkozásában, hogy azzal a szabályozási módszerrel, miszerint külön törvényben szabályozzák az állatkínzást, s ezen külön törvények rendelik büntetni deliktumként az

⁷⁷ Továbbiakban: svájci Btk.

⁷⁸ Svájci Btk. 135. cikk, 197. cikk, 230. cikk, 232. cikk, 234. cikk, 235. cikk, 236. cikk

⁷⁹ Animal Welfare Act (továbbiakban: svájci állatvédelmi törvény)

állatokkal szemben tanúsított erőszakos magatartásokat, így csorbul a legalitás, azon belül is a hozzáférhetőség, s így az előreláthatóság.⁸⁰

d) Franciaország

Franciaországban az a sajátos helyzet áll fenn, hogy alkotmányukban⁸¹ nem jelenik meg az állatvédelem, amely hiányosságnak mondható az európai trendekhez képest, ugyanakkor büntető törvénykönyvük⁸² kriminalizálja a cselekményt. Legsúlyosabb kiszabható büntetés az 521. cikk 1. pont alapján öt évi szabadságvesztés. Érdekesség, hogy a bika- és kakasviadatok kivételt képeznek tárgyi hatálya alól azokon a területeken, ahol annak hagyományai vannak. Vagyis ilyen értelemben a hagyomány felébe kerekedik az állatvédelemnek. Összefoglalva, a kivétel ténye és az alapján, hogy alkotmányos szinten nem jelenik meg a védelem, nem mondható kifejezetten konzisztensnek. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a francia alkotmány preambuluma tartalmazza a 2004-es környezetvédelmi chartára való hivatkozást⁸³, azonban ez nem az állategyedkre, az állatokra mint önmagukért való értékekre vonatkozik (ellenétben például a svájci megoldással), hanem az emberi környezet védelmét és a biodiverzitási szempontokat helyezi előtérbe.⁸⁴

Visszatérve a szűkebb értelemben vett dogmatikai értekezéshez, szükségesnek tartom, hogy az alkotmányos megalapozást követően megvizsgáljuk, hogy az egyes országok büntető törvénykönyveinek struktúrájában hol helyezkedik el az állatkínzás bűncselekménye, hiszen ebből tudunk következtetni a jogi tárgyra. Nyilvánvalóan ebben a körben már csak Ausztriát lehet a vizsgálat tárgyává tenni, tekintettel arra, hogy az összes többi vizsgált ország jogi megoldása olyannyira különbözik a magyar megoldástól, hogy még csak nem is a büntetőkódexük rendelkezik a bűncselekményről. Rátekintve az osztrák btk-ra azt figyelhetjük meg, hogy ellentétben a magyar megoldással, külön részben szabályozza a környezetet általánosságban károsító bűncselekményeket [7. fejezet]. Így például az állatpopuláció mint egész ellen irányuló pusztító magatartásokat (181f. §), és egészen máshol, négy résszel később, szabályozza az állatkínzást [11. fejezet]. Ebben a részben, melynek címe is az, hogy *Állatkínzás*, kizárólag ez az egy tényállás található. Vagyis érzékelt a jogalkotó, hogy egészen eltérő a védett jogi tárgy és a büntetendőséget megalapozó jogpolitikai indok a faj- és populációvédelem

⁸⁰ Erről bővebben lásd: GELLÉR (19. lj.) 56-57., GELLÉR-AMBRUS (9. lj.) 82-87.

⁸¹ Constitution française du 4 octobre 1958 (továbbiakban: francia alkotmány)

⁸² Code Pénal (továbbiakban: francia btk.)

⁸³ Charte de l'environnement de 2004 (továbbiakban: francia környezetvédelmi charta)

⁸⁴ Az osztrák, svájci, cseh, német, dán, spanyol, francia, magyar, olasz, norvég, holland, lengyel, svéd, szlovák és szlovén állatvédelmi szabályozásról lásd bővebben: VETTER (73. lj.)

esetében, mint amikor az állatot mint egyedi érző lényt igyekszünk megóvni a felesleges szenvedéstől. A magyar szabályozás ugye ettől teljesen eltérő megoldást követ, hiszen a mi btkünk a *Környezet és természet elleni bűncselekmények* című, XXIII. számú fejezetben, a 244. §-ban, rendelkezik az állatkínzásról. A nyilvánvaló rendszerbeli hiba akkor csillámlik ki⁸⁵, amikor megnézzük, hogy milyen bűncselekményeket helyezett még el a törvényalkotó ebben a fejezetben: a hulladékgazdálkodás rendjének megsértését [248. §] is itt szabályozza, hasonlóan az ózonréteget lebontó anyaggal visszaéléshez [249. §].

VIII. Nemzetközi instrumentumok

A megoldási javaslatok minél megalapozottabb kialakításához szükséges még megvizsgálni egyes nemzetközi egyezményeket és EU⁸⁶-jogforrásokat, melyekre azért van szükség, hogy még több megoldási módszert ismerjünk meg, s ilyen módon még megalapozottabban térhetünk majd rá a konkrét javaslatok megtételére. Ezek közül kezdjünk egy 1979-es, rendkívül érdekes, az állati jogokat deklaráló UNESCO-egyezménnyel⁸⁷. Már önmagában az is szemben áll az európai gondolkodásmóddal, hogy „*állati jogok*”-ról beszélnek. Nyilvánvaló, de egy ilyen témánál mindenképpen rögzíteni szükséges, hogy jogképességgel csak és kizárólag az ember, a személy rendelkezhet. Ilyen módon jogokkal és kötelezettségekkel is csak ő bírhat. Már a római korban is csak az embert tekintették jogképesnek az állatokat a dolgok (res) közé sorolták,⁸⁸ embertől eltérő faj sohasem kaphat jogokat⁸⁹. Ugyanakkor ez az egyezmény bizonyos jogosultságokat deklarál az állatok részére, például a következőképpen:

„Az ember mint egy faj az állatok közül, nem vindikálhatja magának önkényesen a jogot, hogy elpusztítsa vagy embertelen módon kizsákmányolja a többi élőlényt (other animals). Kötelessége, hogy tudását az állatok jólétére fordítsa.” [2. cikk 2. pont]

Talán érdekesnek tűnhet a jogokkal való felruházás, azonban végigolvasva az egyezményt, álláspontom szerint nem érdemes a „jog” kifejezésen elmélkedni, mert formailag ugyan „jogosultságokat” ad a szöveg az állatoknak, ugyanakkor sokkal inkább fogható fel az

⁸⁵ ANGYAL Pál szóhasználat.

⁸⁶ Európai Unió (továbbiakban: EU)

⁸⁷ Állati Jogok Egyetemes Nyilatkozata (továbbiakban: UNESCO-egyezmény)

⁸⁸ vö.: FÖLDI-HAMZA (14. lj.) 203-205., 273-283.

⁸⁹ Ugyanakkor a jogi személyek jogképesek, így van ez a hatályos magyar jogban is. vö.: Ptk. 3:1. § (1) bek., ugyanakkor látni kell, hogy végső soron a jogi személy jogképessége is az embertől mint természetes személytől folyik.

emberek (mint jogképes személyek) kötelezettségeként a szöveg, s így az ellentmondást máris feloldottuk. Lehetőséget ad például az egyezmény az állatok leölésére, 3. cikkének 2. pontja csupán azt szabja meg, hogy ennek milyen módon kell történnie. Az egyezményt egyébként én éppen a megfogalmazás félreérthetősége miatt egyáltalán nem tartom jónak a kérdéskör szabályozására. Ezt az egyezményt inkább érdekesség- és elrettentésképpen tartottam fontosnak megemlíteni.

Magyarország tekintetében nyilvánvalóan az Európai Unió által alkotott szabályok a legrelevánsabbak.⁹⁰ Az állatok vonatkozásában az EUMSZ⁹¹ 13. cikke tartalmaz iránymutatást:

„Az Unió mezőgazdasági, halászati, közlekedési, belső piaci, kutatási, technológiafejlesztési és űrkutatási politikáinak kialakításánál és végrehajtásánál az Unió és a tagállamok teljes mértékben figyelembe veszik az állatok mint érző lények kíméletére vonatkozó követelményeket, miközben tiszteletben tartják a tagállamok — különösen a vallási szertartásokra, kulturális hagyományokra és regionális örökségre vonatkozó — jogszabályi vagy közigazgatási rendelkezéseit és szokásait.” [13. cikk]

Mint láthatjuk azonban ez korántsem a kriminalizációs kötelezettségről szól, hanem a különböző egyéb tevékenységek során, amelyek érinthetnek, avagy szükségképpen érintenek állatokat, kíméletes magatartást kell velük szemben tanúsítani. Azt még kiolvashatjuk a rendelkezésből, hogy az EUMSZ sem pusztán dologként, hanem érző létezőként tekint az állatokra.⁹²

Nem mehetünk el természetesen amellett, hogy az EUMSZ egyes bűncselekmények esetében az Európai Parlament és Tanácsnak lehetőséget biztosít, hogy bizonyos szabályozási minimumokat állapítson meg a tényállásokra és a büntetési tételekre vonatkozóan. [83. cikk (1) bek.] Erre azonban csak olyan különösen súlyos bűncselekmények esetében kerülhet sor, mint például a terrorizmus.⁹³ Ezek az ún. „uniós dimenziójú” cselekmények, melyek határokon is átnyúlnak, emiatt szükséges az egységes fellépés, amely a jogharmonizáció nélkül nem valósulhatna meg. Emellett szupranacionális hatáskörrel is rendelkezik az Unió büntetőjogi

⁹⁰ Ugyanakkor a büntetőjog szuverenitást kifejező jellegéről és nemzethez igazodásáról sohasem szabad megfeledkeznünk.

⁹¹ Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés

⁹² Állatok egészségének és életének védelmével foglalkozik még az EUMSZ 36. cikke.

⁹³ A teljes felsorolást az EUMSZ 83. cikk (1) bek. tartalmazza: *terrorizmus, emberkereskedelem és a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolása, tiltott kábítószer-kereskedelem, tiltott fegyverkereskedelem, pénzmosás, korrupció, pénz és egyéb fizetőeszközök hamisítása, számítógépes bűnözés és szervezett bűnözés.*

területen is, azonban ez csak a csalás és az olyan jogellenes tevékenységekre vonatkozik, amelyek érintik az Unió pénzügyi érdekeit.⁹⁴ [EUMSZ 325. cikk]

Vagyis valójában állatkímélő rendelkezéseket találunk az uniós szintű szabályozás között, ugyanakkor közvetlen hatállyal rendelkező, avagy implementációs kötelezettséget keletkeztető normát az állatkínzás magatartása bűncselekménnyé minősítését illetően nem.⁹⁵ Végére érdemes megvizsgálni azon fontosabb, állatvédelemmel foglalkozó egyezményeket, melyekhez Magyarország csatlakozott. Ezek között azonban a biológiai sokféleséget (biodiverzitást) védő és az egyes veszélyeztetett fajok oltalmát célul kitűző normákat találunk,⁹⁶ semmint kriminalizációs kötelezettséget tartalmazó szabályt.⁹⁷ Utóbbiak között egyébként is olyan, nagyon súlyos bűncselekmények szerepelnek, mint az apartheid, nemzetközileg védett személyek ellen elkövetett bűncselekmények, háborús és emberiesség emberi bűncselekmények stb. Azt tehát megállapíthatjuk, hogy nemzetközi kötelezettségből és uniós szintű normából nem folyik obligatio az állatkínzás büntetendővé nyilvánítására. Azt is látjuk, hogy az Alaptörvényi rendelkezésből sem lehet egyértelműen levezetni, hiszen ott az állat, mint önálló érték nem jelenik meg. Azon előzetes feltevésünk tehát, hogy az állatkínzás szabályozása nem feltétlenül felel meg a legalitási elveknek, úgy látszik, megállja a helyét.⁹⁸

Kérdésként merülhet fel ugyanakkor, hogy az indokolatlan bűncselekménnyé nyilvánítás nem sérti-e nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettséget, konkrétan nem sérti-e a Magyarország tekintetében kiemelkedően fontos Emberi Jogok Európai Egyezményét (EJEE)⁹⁹. Erős érvek szólnak a nemleges válasz mellett, ugyanis az EJEE 8. cikk (2) bek. lehetővé teszi az erkölcsvédelmi szempont érvényesítését, s így jogi tárgy vagy védendő érték hiányában, pusztán a közerkölcsre¹⁰⁰ hivatkozva is indokolható a büntetni rendeltség.

⁹⁴ Az Európai Unió büntetőjog területén rendelkezésre álló eszközzeiről lásd bővebben: UDVARHELYI Bence: *Az uniós jog nemzeti büntetőjogra gyakorolt hatásai* in Pro Futuro, 2016/2, 79-93.

⁹⁵ vö.: BÁRÁNDY Gergely: *Az állatkínzás jelene és jövője*, Debreceni Jogi Műhely, 2010. évi (VII. évf.) 2. szám (2010. április) 1-13.

⁹⁶ pl.: CITES Egyezmény, Bonni Egyezmény, Ramsari Egyezmény, Világörökség Egyezmény

⁹⁷ A kriminalizációs kötelezettségről és az önkéntes alávétésről lásd bővebben: GELLÉR-AMBRUS (9. lj.) 119-122.

⁹⁸ Az állatok észszerű védelméhez és kíméletéhez fűződő társadalmi érdek nyilvánvalóan nem elegendően erős, pontosan körülhatárolt érték, amely alapján kriminalizálni lehetne egyes emberi magatartásokat.

⁹⁹ Kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről

¹⁰⁰ vö.: NÉMETH Imre: *A közerkölcs büntetőjogi védelmének indokoltsága és történelmi előképei a Kbt. rendszerében*, In.: Magyar Közigazgatás, 2020/3, 110-113.

IX. Lehetséges megoldások

Több kérdés is felmerült ahogyan láthattuk. Egyfelől nincsen kellőképpen megalapozva a büntetni rendeltség, ugyanakkor a társadalmi igény óriási a magatartás kriminalizálására. Hogyan lehetne a helyzetet kezelni? Korábban a témában született dolgozataimhoz képest plusz megoldási javaslatokat is teszek, ugyanakkor fontos felsorolni valamennyi, logikailag helyes megoldást, annak ellenére, hogy némelyiket nem lehet véghezvinni. Öt és egy másik fejezetben egy hatodik megoldási javaslatot teszek a helyzet kezelésére.

1. A magatartást kivenni a büntetendő cselekmények köréből

Ez a megoldás, habár a logika szabályai megkövetelik, hogy itt álljon, nyilvánvalóan keresztülvihetetlen. Egyértelmű, hogy, ha egy alkotmánysértő jogszabályi rendelkezést kiemelünk a jogrendszerből, akkor az alkotmánysértő helyzet megszűnik. Nyilvánvaló viszont, hogy ez a társadalmi valósággal olyannyira ellentétes intézkedés volna, amely elviselhetetlenné tenné a jog rendelkezéseit.

2. Visszahelyezni a köznyugalom elleni bűncselekmények közé

Logikailag ez is egyfajta megoldás lehetne, amelyet úgy lehetne megvalósítani, hogy a tényállásba egy szituációs elem kerülne, amelynek révén a köznyugalom lenne a jogi tárgya a bűncselekménynek. Ez egyébként nem volna teljesen idegen a magyar jogrendszertől, mint ahogyan a jogtörténeti résznél ezt sorra vettük.¹⁰¹ Ezzel, ha nem is olyan élesen, mint a dekriminalizáció esetében, szintén az a probléma merülne fel, hogy a társadalmi igényektől messze kerülne a jogi szabályozás, hiszen a tényállás ilyen meghatározásával háttérbe szorulna az individuális állatvédelem. Az csupán mint pozitív externália jelentkezne, és számos esetben, amikor az állatkínzás bűncselekménye egyébként megállapítható lenne, a szituációs elem hiánya okán akár felmentő ítéletek is születhetnének, hiszen anélkül a magatartás nem lenne tényállásszerű.

3. Az élet és testi épség elleni bűncselekmények körében elhelyezni

Nagyon érdekes megoldás lenne. A dolgozat elején hivatkoztam arra, hogy AMBRUS István a hazai szakirodalomban elsőként azonosította az állatkínzás bűncselekményének áttételes jogi tárgyaként az emberi életet és testi épséget. E tekintetben egyetértek az álláspontjával, azonban erre hivatkozva nem tartom legitimnek az alapjog-korlátozást tekintettel az összefüggés távoli voltára. Ugyanakkor érdemes néhány gondolat erejéig elidőzni

¹⁰¹ lásd: 12.-18. o.

ennél az érvenél. Vannak ugyanis, akik az állatkínzás kriminalizálása mellett azon okból kifolyólag érvelnek, hogy számos kriminológiai kutatás támasztja alá, miszerint azon személyek, akik élet vagy testi épség elleni bűncselekményeket követtek el, korábban mindezt állatokon kezdték¹⁰², hiszen az állat hasonlatos az emberhez¹⁰³, ahogyan azt a fent idézett számos jogi dokumentum is kifejezésre juttatja, szenvedésre képes lények. Emiatt lehetne egy érdekes megoldás, hogy a Btk. XV. fejezetében kerüljön szabályozásra, mintegy előrehozott felelősségi alakzatként. AMBRUS István is megfogalmazza az emberi élet és testi épség állatkínzás deliktumán keresztül történő védelmét.¹⁰⁴ Ő ugyanakkor nem javasolja a deliktumnak a Btk. XV. fejezetében való elhelyezését. Egyetértve vele, valóban nem volna helyes megoldás. Lehetséges megoldásként mégis azért vázoltam fel, mert a témáról gondolkodónak első ránézésre indokolhatónak látszik. Számos, a dolgozat elején hivatkozott kutatás mutat ugyanis rá, hogy az állatokkal való kegyetlen bánásmód és az emberek ellen elkövetett erőszakos magatartások között komoly összefüggések vannak.¹⁰⁵ Ezen összefüggések iránya ugyanakkor nem irreleváns. A kutatásoknál figyelemmel kell lenni arra, hogy azok azt a jelenséget támasztják alá, miszerint az élet és testi épség elleni bűncselekmények miatt elítélt személyek többségénél felfedezhető, hogy gyermek- vagy fiatalokkorukban állatokat kínoztak. Erre az állításra ugyanakkor nem lehet büntetőjogi felelősséget keletkeztető tényállást alapozni, hiszen ebből semmiféleképpen sem vonható le az a következtetés, hogy azon gyermekek és fiatalok, akik állatokkal kegyetlenkednek, később nagy valószínűséggel fognak embertársaik ellen is fordulni.

Azt a tényt ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy valóban létezik összefüggés az állatokkal és az emberekkel való kegyetlen bánásmód között. Érdekesség, hogy ezt a korrelációt már az ókori görögök is felfedezték. Például az Areiospagos kitagadta a bírói testület egyik tagját, amiért az kitekerte egy menedéket kereső veréb nyakát. Az indokolás az volt, hogy „*mindenre elszánt jelleme*” mutatkozott meg a cselekményben. Máskor hasonló indokolás alapján halálos ítélet(!) is született, mégpedig gyermek(!) vonatkozásában.¹⁰⁶

4. Az állat önmagáért való értékének Alaptörvényben való rögzítése

¹⁰² lásd például: KASZÁS Beáta: *Tág kép az állatkínzásról, Ki lesz a következő áldozat?*, Ügyvédek Lapja, LVIII. évfolyam, 2019, 3. szám, 40.-43.

¹⁰³ Így egyébiránt konzisztensen lehetne magyarázni azt is, hogy büntetőjogi eszközökkel miért kizárólag a gerinces állatokat védjük.

¹⁰⁴ AMBRUS (15. lj.) 264-266.

¹⁰⁵ lásd: 64. lj.

¹⁰⁶ GAÁL Balázs: „Állatvédő” törvények az ókori görögöknél, In.: Társadalomkutatás 30 (2012) 2 190.

A német-osztrák megoldást követve a legtisztább megoldás az volna, ha az állati egyedek védelme szükségességét alkotmányos szinten rendeznénk. Erre nem a kulturális kincsekről és örökségről szóló P) cikkben kellene sor kerülnie, már csak azért sem, mert a jogi értelemben vett állatvédelemnek éppen az a célja az utóbbi évtizedekben, hogy a dologi jellegű szemlélettől eltávolodva az állatokra, mint érző és szenvedni képes lényekre tekintsünk a jog szemüvegén keresztül is, hiszen ez volna természetüknek megfelelő.¹⁰⁷ Nem sorolom fel külön megoldási javaslatként, mert e körben érdemes tárgyalni a svájci megoldást is, amely méltóságot biztosít az állat számára.¹⁰⁸ Én ezt nem tartom megfelelőnek. Látjuk, hogy az elmúlt néhány évtized sorozatosan bontja le a hagyományos jogi alapvetéseket a populista büntetőjog-alkotással vagy a bűnösségi elv megdöntésével.¹⁰⁹ Álláspontom szerint e körbe tartozik a megfelelő jogi tárgy hiányában történő kriminalizáció is. A méltóság olyan tulajdonság, amely a hagyományos felfogás szerint az emberhez tapad, és csak hozzá. Nem tartom kívánatosnak, hogy embertől eltérő élőlények is méltóságban részesüljenek, mert az az emberi méltóság értékét kezdené ki. Azt gondolom, hogy enélkül is megfelelő, szenvedésmentes életet lehet biztosítani a jog eszközeivel az állatoknak. Az viszont kétségtelen, hogy egy terület volna, amelynél megkönnyítené a szabályozást, ami nem más, mint a zoofília kérdése. Ez az a cselekmény, amelyet már az első magyar büntető törvénykönyv¹¹⁰ is büntetni rendelt¹¹¹, napjainkban azonban nincsen kriminalizálva.¹¹² (Más a helyzet természetesen akkor, ha a cselekmény egyúttal az állatkínzás tényállását is kimeríti.) Azonban összességében ezen előny mellett sem gondolom, hogy az állatoknak méltóságot keletkeztető (vagy elismerő?) szabályozást kellene bevezetni.

5. Alaptörvény-módosítás

Utolsó helyen álljon egy olyan megoldás, amely még kiforratlan, azonban megfontolásra érdemesnek tartom. A problémafelvetésre visszautalva¹¹³ nem az állatkínzás az egyetlen, amelynél felvetődhet, hogy alaptörvény-ellenes a szabályozás. E körbe tartoznak még például a vérfertőzés bűncselekménye [Btk. 199. §], a nem létező személyről készült pornográf felvétel [Btk. 204. § (8) bek.] is. Azonban látjuk, hogy mind ezek, mind pedig az állatkínzás bűncselekménye mala in se, vagyis erkölcsi szempontból is erős érvek szólnak a pönalizáció

¹⁰⁷ vö.: Ávtv. preambuluma

¹⁰⁸ lásd: 22.-24. o.

¹⁰⁹ lásd: 7.-8. o.

¹¹⁰ 1878. évi V. törvénycikk (továbbiakban: Csemegi-kódex)

¹¹¹ vö.: ANGYAL Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve, 14.: a szemérem elleni büntettek és vétségek*, Attila-Nyomda Részvénytársaság, 1937, Budapest 83-84.

¹¹² lásd a témában: PETRÉTEI-SCHREITER-TILKI (35. lj.) 115.-138.

¹¹³ ld.: 3.-8. o.

mellett. A probléma, hogy az Alaptörvény alapjog-korlátozásra vonatkozó rendelkezéseit végigtekintve [Alaptörvény I. cikk (3) bek.] azt látjuk, hogy a közerkölcs nem szolgálhat jelenleg alapjog korlátozás indokául. Szemben például az Emberi Jogok Európai Egyezményével, amelynek 8. cikk 2. pontja lehetővé teszi a magánéletbe történő állami beavatkozást erkölcsi indokokra hivatkozva. Alaptörvényünk ezt a lehetőséget nem biztosítja, ugyanakkor ennek bevétele az alapjogot korlátozó szabályozást megalapozó okok közé a felsorolt bűncselekmények esetében megoldaná a dogmatikai problémát. Fontos azonban kiemelni, hogy kétélű fegyverről van szó, hiszen habár a közerkölcs fogalma minden bizonnyal nem volna tartalmatlan, a populista jogalkotással összefüggő aggodalmak fokozottan vetődnek fel e körben. Az Alkotmánybíróság ennek ugyan kialakíthatná a maga gyakorlatát annak érdekében, hogy ne legyen parttalan a fogalom értelmezése, és fokozatosan beépülne a magyar alkotmányos rendszerbe materiális értelemben is. Ez ugyanakkor egy, a rendszerváltást követően felállott testülethez hasonló, aktivista attitűdű alkotmánybírásgot feltételez, de az elmúlt évek tapasztalatai egészen más hozzáállást mutatnak a grémium részéről.

Érdekességként fel lehet idézni, hogy a magyar alkotmányosság történetében – ha nagyon rövid időre is – volt példa a közerkölcs alapjog-korlátozó okként való kezelésére:

Alapvető jog gyakorlása csak alkotmányerejű törvényben megállapított olyan korlátozásnak vethető alá, amely az állam biztonsága, a belső rend, a közbiztonság, a közegészség, a közerkölcs vagy mások alapvető jogainak és szabadságának a védelme érdekében szükséges. [Alkotmány¹¹⁴ 8. § (3) bek.]

A rendelkezés 1989. október 23-tól 1990. június 24-ig volt hatályban, vagyis képezte az Alkotmány részét.¹¹⁵

A közerkölcs mint alapvető jog korlátozása indokának megjelenése óriási fordulatot hozna, kiváltképp büntetőjogi területen.

A fent felsorolt megoldási lehetőségek közül végül többet is elvethetünk, hiszen míg egyik szempontból talán megoldást nyújthatnak, számos negatív konzekvenciával kellene számolnunk.

A magam részéről a leginkább megvalósítható megoldásnak az állatok mint egyedi értékek Alaptörvénybe való beiktatása lenne, s emellett egy új fejezetet kellene létrehozni, az osztrák szabályozás mintájára¹¹⁶, melyben kifejezetten az állategyedek mint érző lények ellen elkövetett bűncselekmények kerülnének, hiszen ahogyan AMBRUS István is megfogalmazza, az

¹¹⁴ A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (továbbiakban: Alkotmány)

¹¹⁵ Hatályon kívül helyezte a Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról szóló 1990. évi XL. törvény 51.§

¹¹⁶ lásd: 21.-22. o.

állatkínzás deliktuma a többi, XXIII. fejezetben, elhelyezett környezet és természet elleni bűncselekményhez képest számos egyedi vonást mutat.¹¹⁷

X. Befejező gondolatok

A dolgozat végére elmondható, hogy az állatkínzás deliktumának alkotmányossága kapcsán, hasonlóan más tényállásokhoz, komoly aggályok merülnek fel. Ahogyan a bevezető gondolatok közt említésre került, az írás mondanivalója nem koncentrálhat kizárólag erre az egy bűncselekményre. A legvégső konklúciónak annak kell lennie, hogy a büntetőjogi populizmus fenyegetést jelent a klasszikus elvekre e téren is. Annak érdekében, hogy a következő évtizedek jogalkotásáról valamiféle képet kapjunk, azt gondolom, nagyon fontos kutatni ezt a területet, mert egyre bonyolódó és komplexebbé, ugyanakkor a közéleti diskurzus terén egyre inkább egyszerűsítő világunkban ezek a feszültségpontok álláspontom szerint csak sokszorozódni és fokozódni fognak. A jog általában (sajnos) reaktív tudomány, bizonyos értelemben, amennyiben például elfogadjuk NÉMETH Imre bűnösségi elv megdőlésével kapcsolatban kifejtett gondolatait, már elkéstünk, azonban a folyamat még nem zárult le. Lehet tehát az egyes bűncselekményekkel foglalkozni, és természetesen van is értelme, viszont nem megkerülhető az a, véleményem szerint, jóval kardinálisabb kérdés, hogy hogyan fog alakulni a következő évtizedek kodifikációs tevékenysége. Ha ezzel nem foglalkozunk, akkor fog bekövetkezni, hogy a law in books és a law in action diszkrepanciája hihetetlen méretet fog ölteni. Tudniillik a jogtudomány képviselői továbbra is a XIX. századi dogmatikai megoldások mentén keretezik a jogot, a pragmatikusabb jogalkotás pedig, bizonyos értelemben jogosan, reagál a társadalmi igényekre, és teljesen más struktúrában mozog. A jog is folyamatosan fejlődik. Lehetséges, hogy szükségszerűen meghaladtuk bizonyos esetekben a klasszikus alapelveket, és teljesen új alapokra kell helyezni a büntetőjogi gondolkodásunkat. Ez nyilvánvalóan összefüggésben van a világ fejlődésével, azonban az is lehet, hogy ez csupán a korszak sajátossága és bizonyos idő elteltével ismételten érvényre jutnak minden esetben a vezérlő elvek. Ebben az esetben viszont az ellentmondásokat mielőbb meg kell szüntetni. Emiatt is volna kiemelkedően fontos, hogy megismerjük, hogyan vélekedik a kérdésről az Alkotmánybíróság, hiszen neki óriási szerepe van a hasonló, absztrakt kérdések megválaszolásában.

¹¹⁷ vö.: AMBRUS (15. lj.), 285.-286.

XI. Irodalomjegyzék

Hazai jogforrások:

- Alaptörvény
- Magyarország Alaptörvénye indokolása
- A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény indokolása
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény
- A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény
- 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről
- A kihágás intézményének és a kihágási bíraskodásnak megszüntetéséről szóló 1955. évi 17. sz. törvényerejű rendelet
- A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvény
- A Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról szóló 1990. évi XL. törvény
- 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról
- 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és vétségekről
- Az egyes szabálysértésekről szóló 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet
- Földművelésügyi m. kir. miniszter 31. 060. számú rendelete
- Az egyes szabálysértésekről szóló 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet módosításáról szóló 19/1983. (VI. 15.) MT rendelet
- Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet
- 18/2014. (V. 30.) Ab határozat
- 16/2015. (VI. 5.) Ab határozat
- 17/2015. (VI. 5.) Ab határozat
- 25/2015. (VII. 21.) Ab határozat
- 3146/2015. (VII. 24.) Ab határozat
- 24/2016. (XII. 12.) Ab határozat
- 5/2017. (III. 10.) Ab határozat
- 3104/2017. (V. 8.) Ab határozat
- 3223/2017. (IX. 25.) Ab határozat
- 24/2017. (X. 10.) Ab határozat
- 3242/2017. (X. 10.) Ab határozat
- 27/2017. (X. 25.) Ab határozat
- 28/2017. (X. 25.) Ab határozat
- 3278/2017. (XI. 2.) Ab határozat
- 13/2018. (IX. 4.) Ab határozat
- 17/2018. (X. 10.) Ab határozat
- 3001/2019. (I. 7.) Ab határozat
- 4/2019. (III. 7.) Ab határozat
- 3071/2019. (IV. 10.) Ab határozat
- 3224/2019. (X. 11.) Ab határozat
- 3/2020. (I. 3.) Ab határozat

- 3196/2020. (VI. 11.) Ab határozat
- 14/2020. (VII. 6.) Ab határozat
- 3042/2021. (II. 19.) Ab határozat
- 3135/2021. (IV. 22.) Ab határozat
- 3233/2021. (VI. 4.) Ab határozat
- 25/2021. (VIII. 11.) Ab határozat
- 32/2021. (XII. 20.) Ab határozat
- 3178/2022. (IV. 22.) Ab határozat
- 8/2022. (V. 25) Ab határozat
- 16/2022. (VII. 14.) Ab határozat
- 3330/2022. (VII. 21.) Ab határozat
- 23/2022. (X. 19.) Ab határozat
- 3441/2022. (X. 28.) Ab határozat
- 1/2023. (I. 4.) Ab határozat
- Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés
- Washingtoni Egyezmény, CITES (kihirdette: 2003. évi XXXII. tv.)
- Bonni Egyezmény (kihirdette: 1986. évi 6. tvr.)
- Ramsari Egyezmény (kihirdette: 1993. évi XLII. tv.)
- Világörökség Egyezmény (kihirdette: 1985. évi 21. tvr.)

Külföldi jogforrások:

- Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (német alaptörvény)
- Strafgesetzbuch (német btk.)
- Tierschutzgesetz (német állatvédelmi törvény)
- Bundes-Verfassung (osztrák alkotmány)
- Osztrák btk.
- A Svájci Államszövetség alkotmánya
- Svájci büntető törvénykönyv
- Animal Welfare Act (Svájc)
- Constitution française du 4 octobre 1958 (francia alkotmány)
- Code Pénal (francia btk.)
- Charte de l'environnement de 2004 (francia környezetvédelmi charta)
- Állati Jogok Egyetemes Nyilatkozata (UNESCO)

Szakirodalom:

- *A környezet és természet elleni bűncselekmények gyakorlati kérdései-OKRI konferencia a Magyar Igazságügyi Akadémián, Ügyészek Lapja, 26. évfolyam, 2019/1.*
- A Lacroix, Charlotte: *Another Weapon for Combating Family Violence: Prevention of Animal Abuse*, 4 Animal L. 1 1998
- Ambrus István: *Digitalizáció és büntetőjog*, Wolters Kluwer Kiadó, 2021, Budapest
- Angyal Pál: *Az 1909. évi osztrák büntetőjavaslat*, Franklin Társulat Nyomdája, 1911, Budapest
- Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve, 14.: a szemérem elleni büntettek és vétségek*, Attila-Nyomda Részvénytársaság, 1937, Budapest
- Árva Zsuzsanna: *Nagykommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2022, Budapest

- Balázs Péter: *Velünk élő tálió-a halálbüntetés napjainkban*, MTA Law Working Papers, 2018/7.
- Bárándy Gergely: *Az állatkínzás jelene és jövője*, Debreceni Jogi Műhely, 2010. évi (VII. évf.) 2. szám (2010. április)
- Belovics Ervin [szerk.]: *Büntetőjog II., különös rész*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2021, Budapest
- Ben-Belgacem Anikó: *Gondolatok az állatkínzás bűncselekményének törvényi tényállásához*, Ügyészek Lapja, 26. évfolyam, 2019/3.
- Bencze Mátyás-Kovács Ágnes: *Alkotmányjogi és morális érvelés-mit üzen a Hart-Devlin vita a magyar Alkotmánybíróságnak*, Világosság, 2010
- Beszámoló „Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai és büntetiskiszabási gyakorlata” című kerekasztal beszélgetésről, Ügyészek Lapja, 25. évfolyam, 2018/1.
- Borbíró Andrea-Gönczöl Katalin-Kerecsi Klára-Lévay Miklós [szerk.]: *Kriminológia*, Wolters Kluwer Kiadó, 2016., Budapest
- Crowel, Susan: *Animal Cruelty as it Relates to Child Abuse: Shedding Light on a Hidden Problem*, Journal of Juvenile Law, 1999, 22
- Evans, Erin: *Constitutional Inclusion of Animal Rights in Germany and Switzerland: How Did Animal Protection Become an Issue of National Importance*, Society and Animals 18, 2010
- Földi András[szerk.]: *Összehasonlító jogtörténet*, ELTE Eötvös Kiadó, 2021, Budapest
- Földi András-Hamza Gábor: *A római jog története és intézményei*, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996, Budapest
- Fraenkel, Ernst: *The dual state*, Oxford University Press, 1941., New York
- Gaál Balázs: „Állatvédő törvények az ókori görögöknél”, In.: *Társadalomkutatás* 30 (2012) 2
- Geller Balázs, *Legalitás a vádpadon*, ELTE Eötvös Kiadó, 2013., Budapest
- Geller Balázs-Ambrus István: *A magyar büntetőjog általános tanai I.*, ELTE Eötvös Kiadó, 2019, Budapest
- Graver, Hans Petter: *Judges Against Justice*, Springer, 2015., Heidelberg
- Kajó Cecília: *Az állatkínzás elkövetési tárgyának polgári jogi státusza*, Jegyző és közigazgatás, XXII. évfolyam, 2020, 6. szám
- Karsai Krisztina [szerk.]: *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*, Wolters Kluwer Hungary Kft. 2021., Budapest
- Kaszás Beáta: *Tág kép az állatkínzásról, Ki lesz a következő áldozat?*, Ügyvédek Lapja, LVIII. évfolyam, 2019, 3. szám
- Károlyi Judit: *Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon*, Acta Universitatis Szegediensis, 2006., Szeged
- Lévay Miklós: *A szavazat-maximalizáló büntetőpolitikáról*, Miskolci Jogi Szemle, 15. évfolyam (2020) 1. különszám
- Livingston, Margit: *Desecrating the Ark : Animal Abuse and the Law's Role in Prevention*, The University of Iowa Law Review, 2001

- Molnár Erzsébet: *Dogmatikai határzár. Dogmatikai és kriminálpolitikai elemzés a határzárral kapcsolatos bűncselekményekről*, In.: Állam- és Jogtudomány, LX. évfolyam, 2019, 4. szám
- Nagy Ferenc: *Az ellenség-büntetőjogról, a jogállami büntetőjog eróziójáról*, Acta Universitatis Szegediensis, 2006, Szeged, LXVIII., 17.
- Németh Imre: *A közérkölcse büntetőjogi védelmének indokoltsága és történelmi előképei a Kbt. rendszerében*, In.: Magyar Közigazgatás, 2020/3
- Németh Imre: *A bűnösségi elv megdöntése*, In.: KOLTAY András-GELLÉR Balázs [szerk.]: *Jó kormányzás és büntetőjog-Ünnepi Tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára*, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022, Budapest
- Petrétei Dávid-Schreiter Katalin-Tilki Katalin: *Támpontok az állatkinzás nyomozásához*, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021., Budapest
- Piper, Heather: *The Link between Animal Abuse and Human Violence*, Anthrozoös, 23:3
- Polt Péter [főszerk.]: *Új Btk. kommentár*, Nemzeti Közszerológati és Tankönyvkiadó, 2013., Budapest, 5. kötet, különös rész
- Szalkay Gyula [szerk.]: *Az állatok öre*, Rózsa K. és neje könyvnyomdája, 1893., Budapest, III. évfolyam 1. szám
- Taylor, Dr. Nik-Signal, Dr. Tania: *Lock 'em up and Throw Away the Key? Community Opinions Regarding Current Animal Abuse Penalties*, Australian Animal Protection Law Journal, 33, 2009
- Tilki Katalin: *A jogerős felmentő ítélettel befejezett állatkinzásos ügyek*, Ügyészek Lapja, 27. évfolyam, 2020/1.
- Tilki Katalin: *Egy állatkinzással kapcsolatos jogeset során felvetődött kérdések*, Ügyészek Lapja, 29. évfolyam, 2022/1-2.
- Udvarhelyi Bence: *Az uniós jog nemzeti büntetőjogra gyakorolt hatásai* in Pro Futuro, 2016/2
- Vetter Szilvia: *Az állatkinzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében*, Szent István Egyetem, 2020, Gödöllő
- Vékás Lajos-Gárdos Péter [szerk.]: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*
- Zsoldos Benő: *A „Protection of Animals Act” (1 & 2 Geo 5., cap. 27) első éve Angolországban*, In: Jogtudományi Közöny, 48. évf. 5. szám, 1913., Budapest

Egyéb források:

- <https://24.hu/belfold/2016/02/20/osszekapaszkodtak-az-allatvedok-100-szervezet-irhat-tortenelmet-a-parlament-elott/> (megtekintés ideje: 2022. 07. 08.)
- <https://index.hu/techtud/2022/01/06/rendorkutyak-nemetorszag-allatvedelmi-torveny-poraz-nyakorv/> (megtekintés ideje: 2022. 09. 30.)
- *Tájékoztató a bűnözés 2020. évi adatairól*, Legfőbb Ügyészség, 2021, Budapest, 11/4. számú tábla. <http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2022/01/tajekoztato-a-bunozes-2020-evi-adatairol.pdf> (megtekintés ideje: 2022. 07. 08.)
- <https://www.youtube.com/watch?v=xONArc0-pCg&t=502s> (megtekintés ideje: 2022. 09. 22.)
- <https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/003/pc000327.html#1> (megtekintés ideje: 2022. 07. 07.)
- https://hvg.hu/itthon/20180406_jogeros_lecsukjak_a_felismerhetetlenre_torzult_fulop_kutya_kinzoit (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)

- <https://www.youtube.com/watch?v=28GlOQlxk2E> (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)
- <https://24.hu/belfold/2020/06/18/balotaszallas-allatkinzas-itelet/> (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)
- <https://kutyabarthelyek.hu/hu/hirek/reszletek/meguszhajja-felfuggesztettel-a-balotaszallasi-allatkinzo/> (megtekintés ideje: 2023. 02. 19.)